

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Anniina Pyykönen

Näkökulmia lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

Varhaiskasvatuksen kasvattajan ja etävanhempien nä-
kemyksiä lakiuudistuksista

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

09.11.2020

Tekijä(t) Otsikko	Anniina Pyykönen Näkökulmia lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta Varhaiskasvatuksen kasvattajan ja etävanhempien näkemyksiä lakiuudistuksista
Sivumäärä Aika	45 sivua + 2 liitettä 09.11.2020
Tutkinto	Sosionomi
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaiskasvatus
Ohjaaja(t)	Lehtori Seija Mäenpää Lehtori Saila Nevanen
<p>Opinnäytetyön aiheena on lakiuudistukset lapsen huollon ja tapaamisoikeuden laissa etävanhempien sekä varhaiskasvatuksen kasvattajan näkökulmasta. Yhteistyökumppanina toimi Elatusvelvollisten liitto ry. Opinnäytetyössä tavoitteena on selvittää varhaiskasvatusikäisten lasten etävanhempien sekä varhaiskasvatuksen kasvattajan näkökulmia, kuinka varhaiskasvatuksen kasvattajat tuntevat lakiuudistukset, kuinka lakiuudistukset edesauttavat lapsen edun toteutumista, sekä kuinka ne ovat vaikuttaneet perheiden elämään. Opinnäytetyön tarkoituksena on herättää tietoisuutta lakiuudistusten merkityksestä varhaiskasvatuksessa ja antaa lisätietoa Elatusvelvollisten liitolle eronneiden vanhempien kokemuksista lakiuudistusten suhteen.</p> <p>Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää ja aineistonkeruu tapahtui puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Haastattelut toteutettiin etänä vuonna 2020 Covid-19 pandemian vuoksi. Tietoperustana opinnäytetyössä käytettiin varhaiskasvatuksen teoriaa ja pedagogista näkökulmaa, lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä YK:n yleis-sopimusta lapsen oikeuksista.</p> <p>Tuloksista nousi esiin, että osa haastateltavista koki, etteivät varhaiskasvatuksen kasvattajat ole tietoisia lakiuudistuksista ja osa taas luotti varhaiskasvatuksen kasvattajien lakituntemukseen. Etävanhempien näkemys oli, etteivät varhaiskasvatuksen kasvattajat olleet antaneet tietoa lakiuudistuksista. Myös haastatellun varhaiskasvatuksen kasvattajan näkemys oli, ettei oma työyhteisö ole tietoinen lakiuudistuksista. Etävanhempien mukaan lakiuudistukset eivät ole muuttaneet haastateltavien perhe-elämää. Muutama etävanhempi toivoi laista enemmän määräävää, jotta se olisi enemmän lapsen etua ajava. Tuloksia ei voida yleistää kaikkien etävanhempien näkökulmiksi, Elatusvelvollisten liiton jäsenten mielipiteiksi eikä varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmaksi.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan huomioida, että haastateltavien näkökulmista varhaiskasvatuksen kasvattajat eivät välttämättä tunne lakiuudistuksia riittävästi, laki vielä ole muuttanut eroperheiden arkea sekä lapsen etu nähdään osittain toteutuvan. Jatkotutkimusaiheena voisi olla esimerkiksi varhaiskasvatuksen johtajien lakitietoisuuden selvittäminen, sekä kuinka he voisivat viedä tietoa varhaiskasvatuksen kentälle.</p>	
Avainsanat	Varhaiskasvatus, Laki lapsenhuollosta ja tapaamisoikeudesta, YK:n lapsen oikeudet, lakiuudistukset

Author(s) Title	Anniina Pyykönen Legal reforms in Child Custody and Right of Access Act from the perspective of non-resident parents and an early childhood education worker
Number of Pages Date	45 pages + 2 appendices 9 November 2020
Degree	Bachelor of Social Sciences
Degree Programme	Social Sciences
Specialisation option	Early Childhood Education
Instructor(s)	Seija Mäenpää, Lecturer Lehtori Saira Nevanen, Lecturer
<p>The topic of the thesis is the Child Custody and Right of Access Act and legal reforms in it from the perspective of non-resident parents and an early childhood education worker. The thesis was conducted in co-operation with the Association of Parents Liable for Maintenance (<i>Elatusvelvollisten liitto</i>). The aim of the thesis was to investigate the perspectives that non-resident parents of children in early childhood education and an early childhood education worker have on these topics: how well early childhood education workers are aware of the legal reforms in question, how do they contribute to the best interest of the child and how have they affected the lives of the families. The purpose of the thesis is to raise awareness of the importance of legislative reforms in the field of early childhood education and provide additional information to the association about the experiences of divorced parents with these legal reforms.</p> <p>Qualitative research method was used in the thesis. The data was collected in a semi-structured thematic interview. The interviews were conducted remotely in 2020 due to Covid-19 pandemic. The Child Custody and Right of Access Act, the UN Convention on the Rights of the Child and theory and pedagogy for early childhood education and care were used as the theory basis.</p> <p>The results showed that part of the interviewees experienced that early childhood education workers were not aware of the legal reforms. Some of them, on the other hand, trusted or could not assess the legal knowledge of early childhood education workers. According to the non-resident parents they had not received information from the early childhood education workers about the legal reforms. The early childhood worker assessed that the work community was not aware of the legislative reforms. Non-resident parents experienced that the legal reforms had not changed their family lives. A few non-resident parents wanted the law to be more prescribing in order to function better in the best interest of the child. These results are not the general view of all non-resident parents, members of the Association of Parents Liable for Maintenance and early childhood education workers.</p> <p>In conclusion, from the viewpoint of the interviewees, early childhood education workers may be unaware of the legal reforms, the law has not yet changed the daily lives of divorced families, and the legal reforms were partially seen to be in the best interest of the child. Further research could include, for example, researching the legal awareness of early childhood education leaders, as well as how they could pass on the information to early childhood education practice.</p>	
Keywords	early childhood education, Child Custody and Right of Access Act, UN Rights of the Child, legal reforms

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatuksen kasvattajat tukena perheen arjessa	2
2.1	Varhaiskasvatuksen tavoitteet	2
2.2	Vanhempien ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö	4
2.3	Vastuu yhteistyöstä varhaiskasvattajalla	5
2.4	Varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteistyön haasteet	7
2.5	Varhaiskasvatuksen sosionomi	8
3	Vanhempien eron merkitys lapselle	9
3.1	Kiintymyssuhde ja stressi	9
3.2	Turvallisuuden tunne ja riidat	10
4	Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta	12
5	Lapsen oikeuksien toteutuminen lakiuudistuksissa	13
5.1	Ihmissuhteiden säilyttäminen ja tapaamisoikeuden toteuttaminen	14
5.2	Vuoroasuminen	15
5.3	Väkivallalta suojeleminen	18
5.4	Osallisuus ja mielipiteen ilmaisu	19
6	Opinnäytetyön toteutus ja menetelmät	19
6.1	Opinnäytetyön tutkimusprosessi	19
6.2	Haastatteluiden toteutus	21
6.3	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät	23
6.4	Aineiston analyysi	23
7	Tulokset	24
7.1	Lapsen etu	24
7.2	Lakiuudistusten näkyminen perheen elämässä	26
7.3	Varhaiskasvattajien tietoisuus lakiuudistuksista	28
8	Johtopäätökset	30
9	Lopuksi	32
9.1	Tutkimuksesta nousutta	33
9.2	Varhaiskasvatus eroperheiden tukemisessa	35

9.3	Eettisyys ja luotettavuus	37
9.4	Jatkotutkimusaiheita ja kehittämisenäkökulmat	39
	Lähteet	41
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelun tiedotuskirje vanhemmille	
	Liite 2. Tutkimuskysymykset	

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan näkökulmia lakiuudistuksista laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta etävanhempien sekä varhaiskasvatuksen kasvattajan haastatteluiden avulla. Opinnäytetyössä kartoitetaan myös sitä, kuinka haastateltavat näkevät varhaiskasvatuksen kasvattajien lakituntemuksen lain uudistuksia kohtaan. Etävanhemmalla tarkoitetaan vanhempaa, joka ei asu lapsen kanssa samassa osoitteessa ja on velvollinen osallistumaan lapsen elatukseen. Lähivanhemmalla tarkoitetaan vanhempaa, joka asuu virallisesti lapsen kanssa samassa osoitteessa. (Lapsiperheet 2020.)

Opinnäytetyön keskiössä on laki lapsenhuollosta ja tapaamisoikeudesta sekä siihen vuonna 2019 tehdyt uudistukset. Lain uudistusta on tarkasteltu muutamassa opinnäytetyössä jo aikaisemmin, (Laitila 2019; Forma 2020; Pesonen 2019; Sivosuo & Ristola 2019; Oksanen 2020) mutta sitä, mitä etävanhemmat ovat kokeneet lain uudistusten merkittävien heidän arjessaan tai miten hyvin varhaiskasvattajat tuntevat uudistuneen lain, ei ole aiemmin tutkittu. Opinnäytetyössä tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen kasvattajan sekä etävanhempien näkökulmia varhaiskasvattajien laki uudistusten tuntemisesta koskien lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, kuinka kyseiset lakiuudistukset edesauttavat lapsen edun toteutumista, sekä kuinka ne ovat vaikuttaneet perheiden elämään. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Elatusvelvollisten liitolle eroneiden vanhempien näkemyksiä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden lain uudistuksista. Opinnäytetyön tulosten avulla Elatusvelvollisten liitto saa lisää selvyyttä etävanhempien tilanteesta lakiuudistuksen jälkeen. Tarkoitus on myös herättää tietoisuutta kyseisten lakiuudistusten merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen kasvattajat, vanhemmat ja eroperheet voivat hyötyä opinnäytetyön tuloksista.

Elatusvelvollisten liitto on opinnäytetyössäni työelämän yhteistyökumppani ja aihe on valittu yhteistyössä heidän kanssaan. Liitto on puoluepoliittisesti riippumaton lastensuojelija edunvalvontajärjestö (Elatusvelvollisten Liitto ry 2019: 9). Liiton tavoite on lapsen yhteyden säilyttäminen molempiin vanhempiin myös vanhempien erotessa (Elatusvelvollisten Liitto ry 2020). Uudistunut laki tuli voimaan 01.12.2019, joten itse uudistuksetkin ovat melko tuoreita. Kiinnostuin aiheesta sen ajankohtaisuuden vuoksi. Näkökulmani aiheeseen on tuore ja tärkeä, koska varhaiskasvatuksen kasvattajien on hyvä olla tietoisia lain uudistuksista, jotta he voivat paremmin auttaa vanhempia heidän kasvatustyössään myös eroprosessin aikana sekä sen jälkeen. Eroperheiden yleistyessä on tärkeää tuoda

esiin, kuinka varhaiskasvatuksessa voidaan tukea perheitä entistä paremmin. Opinnäytetyöni tutkimuksen toteutin etähaastatteluina, puhelinhaastattelun tai sähköpostin välityksellä. Etähaastattelu oli otollisin menetelmä koronapandemian vuoksi. Se myös antaa tutkimukselle laajemman otannon, koska etähaastattelu mahdollistaa haastateltavien tavoittamisen useammassa sijainnissa Suomessa. Käytän työssäni kvalitatiivista eli laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmää. Toteutin haastattelut puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Pohjana opinnäytetyön tietoperustalle käytin varhaiskasvatuksen teoriaa ja pedagogista näkökulmaa, lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää. Elatusvelvollisten liitto voi hyödyntää opinnäytetyöstä saatuja tuloksia tarjoamassaan neuvonnassa sekä tiedottamisessa.

2 Varhaiskasvatuksen kasvattajat tukena perheen arjessa

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksella on tärkeä tehtävä koskien lapsen kasvua ja oppimista, sillä varhaiskasvatus on elinikäisen oppimisen alku. Varhaiskasvatuksen tulisi tukea lapsen perhettä heidän kasvatustehtäväänsä sekä vastata myös omalta osaltaan lapsen hyvinvoinnista valmistaen perustan lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 7.) Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 § 1). Varhaiskasvatuksen järjestämisen vastuu on kunnalla. Kunnan tulee järjestää varhaiskasvatusta niissä mitoissa ja muodoissa, joita kunnassa tarvitaan. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen tarkoittaa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää haluaako lapsen varhaiskasvatukseen vai ei. Varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa painotetaan pedagogiikkaa. Pedagogiikalla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen tavoittelemiseksi. Toiminta tulee tapahtua ammattihenkilöstön toteuttamana. Varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvattajien, lasten ja ympäristön keskusteluna, jossa lasten kasvatusta, opetus ja hoito muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 14, 22.)

2.1 Varhaiskasvatuksen tavoitteet

Varhaiskasvatuksella on varhaiskasvatustilain mukaan monia tavoitteita. Ensinnäkin sen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän sekä kehitystason mukaista kokonaisvaltaista

kehitystä, kasvua, terveyttä ja hyvinvointia. Lisäksi sen avulla pyritään vahvistamaan lapsen elinikäistä oppimista, tasa-arvon toteutumista, mahdollistaa lapsille myönteiset oppimiskokemukset sekä tuottaa lapsen leikkiin, taiteeseen, liikkumiseen ja kulttuuriperintöön perustuvaa monitahoista pedagogisesti hyvää toimintaa. Yhtenä tärkeänä tavoitteena on myös varmistaa ja kehittää, oppimista edistävä, turvallinen ja terveellinen ympäristö ja varmistaa mahdollisuus lapselle osallistua ja vaikuttaa itseensä koskeviin asioihin. (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 3 §.) Kaikki tavoitteet ovat tärkeitä, mutta opinnäytetyön kannalta erityisen merkityksellinen on Varhaiskasvatuslaissa (2018/540) säädetty tavoite, jonka mukaan varhaiskasvatuksen tulisi toimia lapsen ja vanhemman tai vaihtoehtoisesti muun huoltajan kanssa yhdessä lapsen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi, tukien myös lapsen vanhemman tai muun huoltajan kasvatustyötä (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 3 §). Tässä opinnäytetyön tutkimuksessa selvitetään haastatteluun osallistuvan varhaiskasvatuksen kasvattajan näkemistä siitä, kuinka varhaiskasvatuksen kasvattajat tuntevat uudistetun lain ja kuinka he tukevat vanhempia lain tuntemisessa. Lisäksi tarkastellaan, kuinka haastateltavat etävanhemmat näkevät saaneensa varhaiskasvatuksen kasvattajilta tietoa lakiuudistuksista. Tutkimuksessa myös tuodaan esiin, kuinka lakiuudistusten tunteminen voi helpottaa varhaiskasvatuksen tavoitetta tukea lapsen vanhempaa kasvatustyössä sekä lapsen kaiken kattavan kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2018) todetaan, että lapsen vanhemmilla on suurin vastuu lapsen kasvusta, mutta varhaiskasvatuksen tulee olla tukena perheiden rinnalla, sekä vastata omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksen tulee vastata yhdenvertaisesti osaltaan lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan ensimmäinen vastuu lapsen kasvusta on kuitenkin kodilla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 7.) Myös laki lapsen huollosta ja tapamisoikeudesta painottaa lain tarkoitusta turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lapselle pitää turvata hyvä hoito, kasvatusta sekä iän ja kehitystason tarvitsema hyödyllinen valvonta ja huolenpito. (Laki lapsen huollosta ja tapamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 1.)

Opinnäytetyön tarkoitus on herättää tietoisuutta lain tärkeydestä varhaiskasvatuksessa. Tarkastelin Alatalo (2015) kasvatustieteen pro-gradu tutkielmaa, jossa selvitettiin vanhempien mielipidettä siitä, millaista tukea päiväkotitoiminta voi tarjota vanhemmuuteen. Osa osallistuvista vanhemmista oli sitä mieltä, että vanhemmuuden tukeminen varhaiskasva-

tuksessa on myös vanhempien kuuntelemista, ja keskustelua perheen tilanteesta ja kokemuksista. Varhaiskasvatuksen kasvattaja voi oman ammattitaitonsa puitteissa opastaa vanhempaa, sekä tarvittaessa suositella ja ohjata eteenpäin jollekin muulle perheelle tukea antavalle taholle. Tutkielmasta selvisi myös, että vanhempainilloissa voitaisiin hyödyntää enemmän asiantuntijoita luennoimaan vanhempien toivomista aiheista. Tämä olisi yksi tapa tukea vanhemmuutta. (Alatalo 2015: 62–64.) Nostan kyseisen tutkielman lähteeksi, koska vanhempien tukemiseen eron keskellä tulee kiinnittää huomiota ja löytää siihen erilaisia keinoja.

2.2 Vanhempien ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö

Lapsen kasvun ja kehityksen tuki on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Tämä tulee tapahtua kasvatuskumppanuutena kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. Kyseinen kasvatuskumppanuus on tasa-arvoista ja arvostavaa vuoropuhelua. (Tietoa lapsiperheen elämästä 2019.) Varhaiskasvatuksen perusteissa ei puhuta niinkään kasvatuskumppanuudesta, vaan varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteistyöstä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 55). Yksi tavoitteista varhaiskasvatuksessa on varhaiskasvatuksen kasvattajien yhteistyö lapsen ja hänen vanhempansa kanssa toimiminen lapsen hyvinvoinnin ja kasvun tukemiseksi. Samalla tukien vanhempaa. (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 3 §.) Parhaimmassa tapauksessa varhaiskasvatuksessa lapsi saavuttaa luottamuksen kasvattajiin. Lapsen saavuttaessa luottamuksen varhaiskasvatuksen kasvattajiin hän alkaa kokemaan varhaiskasvatuksen olevan turvapaikka, mikäli lapsen kodissa tai kodeissa on riitaisa tai väkivaltainen ilmapiiri. (Mäkijärvi 2014: 49–50.) Myös Kanninen ja Sigfrids (2012) kertovat päivähoiton voivan olla korjaava kokemus lapselle, jonka vanhemmalla tai perheellä on vaikeaa (Kanninen & Sigfrids 2012: 72).

Yhteistyö varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja lasten vanhempien välillä on todella merkittävää varhaiskasvatuksessa. Yhteistyö velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilökunnalta aktiivisuutta, aloitteellisuutta ja kohtaamista. Varhaiskasvatussuunnitelman (2018) mukaan varhaiskasvatusyksiköiden tulee ottaa lapsen vanhemmat mukaan lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 34, 10–11). Yhteistyön toimiessa vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien välillä, välittyy lapsesta havainnoitu tieto ja ymmärrys paremmin sekä lapsen sen hetkinen kehitystilanne vanhemmalta työntekijälle ja toisinpäin. Vanhempi on lapsen ensisijainen ihmissuhde, ja tätä korostetaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen

kasvattajien ja vanhempien välillä. Tämän vuoksi vanhemmuutta yritetään tukea antamalla lisätietoa vanhemmalle hänen lapsensa tarpeista ja kehitysvaiheista, varsinkin silloin, kun vanhemman jaksaminen on vähäistä. Varhaiskasvattajan tulee myös olla valpas tuen tarpeen arvioimisessa lapselle tai vanhemman ja lapsen väliselle vuorovaikutukselle, mikäli se on tarpeellista. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tulee yhdessä lapsen vanhemman kanssa keskustella, mistä apua tulisi hakea, mikäli tarve siihen ilmaantuu. (Kanninen & Sigfrids 2012: 133–134.) Varhaiskasvatuksen tulee toimia monialaisena yhteistyönä yhdessä eri toimijoiden kanssa, esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palveluiden kanssa. Lapsen etu ohjaa yhteistyötä ensisijaisesti huoltajien suostumuksella. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 56.) Varhaiskasvatuksen ja lapsen vanhempien yhteistyön tärkeys painottuu opinnäytetyön tutkimuksessa selkeästi.

2.3 Vastuu yhteistyöstä varhaiskasvattajalla

Kaikki vanhemmat ovat hyvin erilaisia keskenään. Toisiin vanhempiin on helpompaa saada nopeasti yhteys, kun taas toiset vanhemmat saattavat vaatia enemmän aikaa yhteistyön rakentamiselle. Varhaiskasvatuksen kasvattajilta tämä vaatii kykyä kuulla, sekä nähdä kukin perhe ainutlaatuisina. Kasvattajien tulee tavoittaa aito dialogi jokaisen perheen kanssa, jotta hyvä yhteistyö voisi syntyä. Hyvää yhteistyötä vanhemman ja varhaiskasvattajan välillä kuvaavat avoimuus sekä kiinnostuneisuus, yhteisten tavoitteiden rakentaminen sekä yksimieliset menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös molemminpuolinen kunnioitus ja kuuleminen kuvataan tärkeänä. Varhaiskasvatuksen kasvattajan tulee välittää vanhemmalle hänen tulleen kuulluksi sekä kohdatuksi. Kohdatuksi tuleminen välittyy avoimuutena ja kasvattajien kiinnostuneisuutena pohtia asioita yhdessä, vaikka mielipiteet eroaisivat. Varhaiskasvatuksen tulee olla myös tietoinen lapsen kokemista kriiseistä, sillä kriisien seuraukset esimerkiksi käytöksen muuttuminen voi näkyä myös varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen kasvattaja on yhteistyössä vanhemman kanssa turvaamassa lapsen terveellisen ja turvallisen kehityksen, kasvun ja oppimisen kokonaisuuden. (Kanninen & Sigfrids 2012: 134–135, 140.) Vanhempien tulee kuitenkin tulla vastaan ja esimerkiksi kertoa varhaiskasvattajille, mikäli perheessä on tapahtunut kriisi, joka saattaa vaikuttaa lapsen suhtautumiseen ja tunteisiin. Esimerkiksi ero voi olla kriisi, joka vaikuttaa lapsen tunteisiin ja käyttäytymiseen. Teoria varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välisestä dialogisuudesta on myös olennainen opinnäytetyöni tutkimuksen kannalta, selvittäessä kuinka varhaiskasvatus on käynyt laikiuudistuksia haastateltavien vanhempien kanssa läpi.

Mäkijärvi (2014) toteaa, että päiväkodin henkilökunnan tulee olla koulutettu lapsen tämän päivän elämään ja kertoo erolasten olevan enemmän sääntö kuin poikkeus nykyaikana. Varhaiskasvatuksen henkilökunta voi olla lapsen tukena ja vahvistaa turvallisen kehityksen toteutumista lapsen ollessa varhaiskasvatuksessa. Hän myös huomauttaa ongelmaksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan kouluttamattomuuden ajankohtaiseen lainsäädäntöön lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta. Yhteishuollossa oleville vanhemmille tulee antaa tietoa lapsesta sekä varhaiskasvatuksen tapahtumista, esimerkiksi juhlista. (Mäkijärvi 2014: 48–49.) Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta säädetään esimerkiksi, että lapsen etuun kuuluu tavata molempia vanhempiaan ajoittain ja vanhempien tulee välttää kaikkea mikä voisi vahingoittaa lapsen ja toisen vanhemman suhdetta jollain tapaa. Lapsen vanhemmat tai tuomioistuin voi myös päättää, että lapsen vanhemmalla, jolla ei ole lapsen huoltajuutta, on sama oikeus kuin huoltajalla saada tietoja lastaan koskien viranomaiselta ja yksityisiltä palvelutuottajilta kaikissa aiheissa tai vain sopimukseen merkatuissa aiheissa. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 2, § 7, § 9.) Sosiaali- ja terveydenhuollon kentillä on tärkeä tiedostaa vanhempien tehtävät sekä tehtävien jakoa ja tiedonsaantioikeutta koskevat muutokset (Lastensuojelun käsikirja 2019).

Osassa Suomen kunnista toteutetaan perhetyötä osana varhaiskasvatusta. Esimerkiksi Kempeleellä toimii varhaiskasvatuksen perheohjaaja, joka kiertää ympäri kunnan päiväkoteja. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja kuuluu varhaiskasvatuksen henkilökuntaan. Perheet voivat olla itse yhteydessä perheohjaajaan, tai varhaiskasvatuksen henkilökunta voi toimia yhteydenotto pyynnön välittäjänä. (Varhaiskasvatus ja opetus n.d.) Perhetyön järjestäjänä toimii kunta, joten perhetyö voidaan järjestää hieman eri tavalla riippuen kunnasta. Perhetyön tavoite on perheen tukeminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Perhetyöllä tuetaan vanhemmuutta ja perheen dynamiikkaa. Onnistumisen kannalta perheen ja työntekijän välinen luottamus on tärkeintä. Luottamuksen saavuttamiseen työskentelyn tulee olla mahdollisimman läpinäkyvää sekä avointa. Työskentelyssä tulee puhua suoraan vaikeistakin asioista sekä asiakkaan tulee saada tulla kuuluksi ja tuntevansa, että häntä arvostetaan. Perhetyöntekijän tulee myös hyväksyä perheiden moninaisuus. (Lapset, nuoret ja perheet 2020.) Kempeleen kunnassa varhaiskasvatuksen perheohjaaja tukee perhettä ja vanhemmuutta, lapsen kasvatuksessa, että parisuhteen haasteissa. Perheohjaajan työnkuvaan kuuluu myös henkilöstön konsultointi. (Varhaiskasvatus ja opetus n.d.) Varhaiskasvatuksen perheohjaajan kuuluminen osana varhaiskasvatuksen henkilökuntaa on yksi tapa tukea eroperheitä varhaiskasvatuksessa.

2.4 Varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteistyön haasteet

Edellä mainitsemani varhaiskasvatuksen perhetyön toteutus ei onnistu, mikäli perhe ei halua olla avoin omasta perhetaustastaan. Perhetyö pohjautuu avoimuudelle, rehellisyydelle sekä uskallukselle puhua suoraan vaikeistakin asioista (Varhaiskasvatus ja opetus n.d.; Lapset, nuoret ja perheet 2020). Vanhempien tulee kertoa erosta sekä sen synnyttämistä uusista järjestelyistä lapsen hoitajille, lapsen ystävien vanhemmille, sekä muille lapsen kanssa tiiviisti kanssakäyville aikuisille. Näin lasta ympäröivät aikuiset pystyvät ymmärtämään mahdollista lapsen käytöksen muuttumista sekä antaa lapselle hänen tarvitsema tuki. Lapsen tehtävä ei kuitenkaan ole kertoa perheen muuttuvista olosuhteista. (Pruuki & Sinkkonen 2017: 77.)

Perheiden monimuotoisuus on tuonut myös haasteen yhteistyölle vanhempien ja varhaiskasvattajien välille. Lapsella voi olla yksi perhe yhdessä kodissa, kaksi perhettä kahdessa kodissa tai yksi perhe kahdessa kodissa. Lapsella saattaa olla äiti ja isä, kaksi äitiä tai kaksi isää tai pelkästään jompikumpi vanhempi. Välillä varhaiskasvatuksen henkilökunnan saattaa olla hankala tietää, kenen kanssa yhteistyötä tulisi pääosin rakentaa. (Kekkonen 2012: 198.) Varhaiskasvatuslaissa veloitetaan yhteistyötä työntekijän, lapsen sekä hänen vanhempansa tai muun huoltajan kanssa (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 § 3).

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta selkeyttää, kuka luetaan huoltajaksi, ja kuka ei. Mikäli vanhemmat ovat avioliitossa lapsen synnyttyä, ovat molemmat lapsen huoltajia. Lapsen vanhempien ollessa avioliitossa lapsen synnyttyä on lapsen huoltaja tällöin lapsen äiti. Mikäli vanhemmat menevät myöhemmin naimisiin, tulee molemmista lapsen huoltajia. Samoin, mikäli lapsen vanhemmuus on tunnustettu ennen syntymää isyyslain tai äitiyslain mukaan, tulee tunnustajasta myös lapsen huoltaja. Mikäli lapsen vanhempi menee naimisiin myöhemmin, jonka jälkeen vahvistetaan henkilön kohdalla lapsen vanhemmuus, tulee tästä henkilöstä lapsen huoltaja. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190: § 6, § 6a.) Varhaiskasvatuksen kasvattajien tulee kuitenkin olla tietoisia muutoksista perheen tilanteessa esimerkiksi tiedonsaantioikeuden ja vanhempien tehtävänjaon suhteen (Lastensuojelun käsikirja 2019). Ongelmaksi saattaa syntyä esimerkiksi se, että varhaiskasvatuksen henkilökunta kieltäytyy antamasta toiselle vanhemmalle tietoja tai luovuttamaan lasta toiselle vanhemmalle (Mäkijärvi 2014: 49).

Haasteeksi voidaan nostaa myös tiedon saanti ja tiedon antaminen varhaiskasvatuksessa. Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta kerrotaan, että vanhemmat voivat sopia tai tuomioistuimien voi päättää lapsen huoltoon liittyen, että lasta koskeva salassa pidettävä tieto kerrotaan myös toiselle vanhemmista, vaikka häntä ei lueta lapsen huoltajaksi (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190: § 7, § 9). Toisen vanhemman tietoja ei saa antaa lapsen toiselle vanhemmalle, mikäli vanhempi, jonka tietoja toivotaan, ei anna lupaa. GPRD on EU:n tietosuojasetus. Tätä käytetään, jos yritys käsittelee henkilötietoja ja sijaitsee EU:ssa, tai yrityksen sijaitessa muualla kuin EU:n sisällä, mutta käsitellessä henkilötietoja, jotka kuuluvat henkilöille EU:n sisällä. Henkilötietoja ei saa luovuttaa, mikäli henkilötiedot omistava henkilö ei anna suostumusta tietojensa jakamiseen. (Yleinen tietosuojasetus 2020.) Samoin tietosuojalaissa on määritetty vaitiolovelvollisuus. Mikäli on saatu tietää jotain henkilön ominaisuuksista, liikesalaisuuksista, taloudellisesta asemasta tai henkilökohtaisista oloista ei sivulliselle saa näitä tietoja kertoa. Tietoja ei saa myöskään käyttää itsensä tai toista vastaan tai hyödyksi. (Tietosuojalaki 2018/1050, 35§.) Tietosuojasiat ovat merkityksellisiä vanhempien ja varhaiskasvatuksen väliselle yhteistyölle erityisesti eroperheiden tilanteessa. Varhaiskasvatuksen kasvattajat eivät voi jakaa lapsen etä-/lähivanhemman tietoja lapsen toiselle vanhemmalle, vaikka lapsen toinen vanhempi yrittäisi niitä kysellä.

Käyn läpi varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteistyön välisiä haasteita, sillä tutkimukseni kohdistuu etävanhempien näkemyksiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta uudistusten tuntemiseen. Tutkin myös kuinka eronneet vanhemmat ovat kokeneet varhaiskasvatuksen työntekijöiden käyneen laki uudistuksia heidän kanssaan läpi. Tämän takia myös vanhempien ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö sekä sen haasteet, on tärkeää tuoda teoriassa näkyviin.

2.5 Varhaiskasvatuksen sosionomi

Varhaiskasvatuslain (540/2018) uudistumisen myötä myös varhaiskasvatuksen henkilöstön rakenne muuttuu. Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksenopettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin pätevyys. Puolella näistä tulee olla varhaiskasvatuksenopettajan pätevyys. Muilla henkilökuntaan kuuluvilla tulee olla vähintään lastenhoitajan pätevyys. (Varhaiskasvatuslaki 2018/540 § 37.)

Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa ei ole vielä tarkasti määritetty. Kuitenkin tehtäväkuvassa näkyisi sosionomitutkinnon luoma moniammatillinen yhteistyö, varhaiskasvatuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön toteuttaminen, perheiden palvelunohjaus sekä perheiden kasvatusyhteistyön ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. (Varhaiskasvatustilain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta n.d.) Varhaiskasvatuksen sosionomin erityisiä tehtäväalueita on tunnistaa ja arvioida lasten ja perheiden hyvinvoinnin riskitekijät sekä vahvistaa heidän hyvinvointiaan oikeilla tukimuodoilla. Varhaiskasvatuksen sosionomin tulee hyödyntää perhetyön sekä lastensuojelun tietoa ja osaamista varhaiskasvatuksen kentällä. (Varhaiskasvatuksen sosionomi n.d.) Työnantaja päättää kuitenkin tarkat tehtäväkuvaukset. Varhaiskasvatustilain tuo työnantajille vapautta muokata varhaiskasvatuksen sosionomin työtehtäviä vastaamaan työpaikan edellytyksiä. (Wessman 2020.) Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan tuon teoriaan, sillä varhaiskasvatuksen sosionomi tulee luultavasti olemaan tulevaisuudessa yhä enemmissä määrin osa varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Tämä on siis tärkeä teoria osuus opinnäytetyöni tutkimuksen tulevaisuuden pohdinnan osalta.

3 Vanhempien eron merkitys lapselle

Vanhempien ero vaikuttaa lapsen monella tavoin. Eron jälkeinen ajanjakso on jokaiselle eroon osallistujalle sekalaista aikaa. Vanhempien eroaminen vaikuttaa varsinkin pienen lapsen mieleen. 2–4-vuotiailla lapsilla kehitys on hyvin nopeaa sekä ikävaiheeseen kuuluu monia kehityshaasteita. Lapsi tarvitsee ainakin yhden turvallisen aikuisen avuksi kehityshaasteisiin niitä läpi käydessä. Vanhempien eron aikana vanhemman henkiset resurssit voivat olla todella vähissä. (Pruuki & Sinkkonen 2017: 21,11.) Eron keskellä vanhemmilla on yleisesti hyvin vähän voimia eläytyä lapsen asemaan. Tämän seurauksena on emotionaalisen tuen heikkous silloin, kun lapsi sitä eniten tarvitsisi vanhemmiltaan. (Sinkkonen 2012: 173.) Turvaa antaa lapselle eron aikana vanhemman rakkauden osoittaminen lasta kohtaan, kuunteleva asenne sekä lapsen tunteiden hyväksyminen oli tunne sitten mikä tahansa (Tietoa erosta n.d.). Kerron vanhempien eron merkityksistä lapsen elämään, sillä tutkin varhaiskasvatusikäisten lasten etävanhempien näkemyksiä, jolloin koen teoriassa tärkeäksi kuvailla eron seurauksia lasten elämässä.

3.1 Kiintymyssuhde ja stressi

Vanhempien eron seurauksena lapsen turvallisuuden tunne horjuu ja lapsi alkaa kokea stressiä. Varsinkin perheissä, joissa on vallinnut intiimiys, yhteisöllisyys ja rakkaus ennen

eroa, voi lapselle vanhempien ero olla erityisen raskas. Vanhempien kokema eron jälkeinen stressi, voi vaikeuttaa vanhempien toimimista vanhempina. Lapset alkavat kokea tästä turvattomuutta, joka myös saattaa johtaa stressiin. Stressin vaikutukset tuottavat lapsen psyykkisen tilan heikentymisen. Varhaislapsuudessa kiintymyssuhteet rakentavat pohjan sille, kuinka lapsi muodostaa myöhemmin ihmissuhteita muihin. Kiintymyssuhteet muovautuvat aikuisuuteen asti, mutta pohja niille muodostuu varhaislapsuudessa. (Pruuki & Sinkkonen 2017: 23, 68–69.) Turvallisesti kiintynyt lapsi luottaa omiin vanhempiinsa ja heidän kykyynsä olla läsnä ja herkkiä, sekä vanhemmista kumpuavaan hyvyteen. Tällöin lapsi kokee vanhempiensa rakastavan häntä juuri sellaisena, kuin hän on ja uskaltaa näyttää vanhemmilleen kielteiset sekä myönteiset tunteet. Mikäli lapsen vanhemmat ovat kaukaisia, ennalta-arvaamattomia ja sivuuttavat lapsen tarpeet, lapsi yleensä yrittää ratkoa pettymykset ja luottamuspuolan eristäytymällä vuorovaikutuksesta tai kiinnittäytymällä vanhempaansa. Vanhemman emotionaalinen läsnäolo on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. (Punamäki 2012: 111–112.)

Lapselle turvallisuutta tuo se, että vanhemmat kuuntelevat lapsen mielipiteitä asioissa, joita päätetään. Lapselle on hyvin tärkeää tuntea, että hän saa kertoa oman mielipiteensä ja aikuiset kuulevat sen. Lapsen oikeus on tulla kuulluksi sekä ilmaista mielipiteensä. Vanhempien erotilanteessa lapsi saattaa menettää luottamuksen joko molempiin vanhempiinsa, tai toiseen vanhemmista hetkellisesti. Lapsi suojelee itseään, mikäli tuntee, että hänen kertomiaan asioita on käytetty vanhempien riidoissa väärin. (Mäkijärvi 2014: 40–41.) Opinnäytetyön tutkimuksen teoriaksi on tärkeä nostaa eron merkitys lapsen hyvinvoinnille, sillä tutkimukseeni liittyy tärkeänä kohtana lapsen etu.

3.2 Turvallisuuden tunne ja riidat

Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän lapsen turvallisuuden tunne pohjautuu siihen, millainen mieliala vanhemmilla on, millainen vanhempien suhde on toisiinsa, sekä kuinka vanhemmat näkevät, kuulevat ja vastaavat lapsen tunteisiin. Vanhempien pitkittyneet ja väkivaltaiset riidat johtavat usein lapsen tunnepohjaisiin ongelmiin sekä turvattomuuden tunteeseen. Nämä aiheuttavat lapsessa ärtyneisyyttä sekä muita negatiivisia tunteita. Ärtyneisyys ja muut negatiiviset tunteet voivat johtaa sopeutumisongelmiin sekä sopeutumisongelmat pysyviin persoonallisuudenpiirteisiin ja käyttäytymismalleihin. Lapsi ei siis koskaan totu riitoihin vaan pelkästään altistuu niille sekä joutuu kohtaamaan riidan tuomat vaikutukset omalle elämälle ja hyvinvoinnille. (Pruuki & Sinkkonen 2017: 31.) Van-

hempien riidat ja vihamielisyys ovat riski lapsen kehitykselle riippumatta siitä ovatko vanhemmat yhdessä vai elävätkö he erillään (Tietoa vanhemmille 2020). Lapsen oikeus on pitää suhde molempiin vanhempiinsa myös vanhempien erotessa (Pruuki & Sinkkonen 2017: 67). Vanhempien erotessa lasta auttavat läheiset ihmissuhteet, vanhempien riitojen väheneminen sekä vanhempien kyky pystyä käsittelemään eroa yhdessä lasten kanssa (Tietoa vanhemmille 2020). Kummankaan vanhemman ei tule puhua riidoissa lasta puolelleen. Se on lapsen hyvinvoinnin kannalta tärkeää. (Salo 2011: 117.)

Pruukin (2017) mukaan toimiva erovanhemmuus on yksi keskeisimpiä tekijöitä lasten sopeutumisessa vanhempien eroon. Tämä on todistettu tutkimuksissa ja ero-oppaissa. Lapset selviävät vanhempien erosta parhaiten, mikäli vanhemmat pystyvät erosta huolimatta toimimaan yhdessä sekä hillitsevät riitansa. (Pruuki & Sinkkonen 2017: 67–68.) Salo (2011) tutki väitöskirjassaan parisuhdeongelmien ja lapsen psyykkisten oireiden yhteyttä. Hän havaitsi, että tutkimukseen osallistuneiden perheiden lapsista noin 70 % kärsi psyykkisestä oireilusta. Tutkimuksen tulokset viittasivat siihen, että lasten psyykkiselle oireilulle selittäviä tekijöitä ovat riidoille altistuminen sekä perheväkivalta. Tutkimuksessa äidit kertoivat lapsen läsnä ollessa riitelyn, sekä perheväkivallan näkyvän lapsessa käyttäytymisongelmien muodossa. Käyttäytymisongelmia nähtiin yleisesti enemmän, mitä nuorempi lapsi oli. Isät kertoivat havaitsevansa lapsen sosiaalisten taitojen vähenemisen. (Salo 2011: 115–116.) Kyseisessä tutkimuksessa ei tutkittu eron jälkeistä riitelyä, mutta siinä selvitettiin riitelyn sekä perheväkivallan vaikutuksia lapseen.

Mäkijärvi toteaa, että myös alle 3-vuotiaat lapset ahdistuvat vanhempiensa riidoista. Vaikka pienet lapset eivät ymmärrä vielä sanoja, tunnistavat he nonverbaaliset eli ei-sanalliset ilmaukset, esimerkiksi äänenpainot, ilmeet sekä eleet. Lapsen kuullen riitelyä tulee välttää sekä lapselle tulee selittää rauhallisesti lapsen kehitystaso huomioiden, ihmisten erimielisyydet. Lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle kaikista vahingollisinta on fyysisen väkivallan näkeminen. Lapsen kohdentunut väkivalta, sekä fyysinen että henkinen, on aina vietävä poliisille. (Mäkijärvi 2014: 86–88.) Vanhempien on tärkeää kommunikoida toistensa kanssa, varsinkin lapsen asioista. Esimerkiksi mikäli lapsen terveyden tilassa on muutoksia, tulee molempien vanhempien olla tietoisia siitä. Lapsi ei ymmärrä minkä takia hänen asioitaan salataan toiselta vanhemmalta, jos ne ovat hänen hyvinvointinsa kannaltaan oleellisia. (Mäkijärvi 2014: 30.)

Perheellä ja sen kaikilla jäsenillä on oikeus saada suojelua ja apua, niin että se pystyy täysin hoitamaan velvollisuutensa yhteiskunnassa. Perhe on erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö. Lapsen tulisi kasvaa perheessä, jossa ilmapiiri on onnellinen, rakastava ja ymmärtävä. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60.) Vanhemmilla on tärkeä tehtävä eron jälkeen, sekä eron aikana toteuttaa vanhemmuutta. Pieni lapsi ei välttämättä osaa vielä ilmasta tunteitaan kertomalla niistä vanhemmalle, vaan usein oireilee muilla tavoin. Itku, aggressiivinen käyttäytyminen, painajaisiin heräily, vetäytyvä käytös, päänsärky tai vatsakivut voivat olla lapsen oireilua eroon. Pieni lapsi voi myös olla todella kiltti vanhemmilleen ja ajatella saavansa näin vanhempansa takaisin yhteen. (Tukea perheen huoliin ja kriiseihin 2019.) Lapsen etu vaatii aikuismaista käytöstä vanhemmilta. Huolehtiminen lapsen tarpeista ja lapsen lapsuuden turvaaminen on tärkeää eronkin keskellä. (Tukea perheen huoliin ja kriiseihin 2018.) Vanhempien erotessa ja taistellessa esimerkiksi lapsen huoltajuudesta, toisen vanhemman parempi taloudellinen tilanne sekä kalliimpien juristien ja asianajajien hankkiminen saattaa pahimmassa tapauksessa altistaa lapsen edun vaaraan (Mäkijärvi 2014: 91). Monilla haastatteluihin osallistujilla on takanaan riitaisa ero, joka vaikuttaa lapsen huollon ja tapaamisoikeuden järjestämiseen. Tämän takia riitojen merkitystä lapseen on olennaista käydä opinnäytetyön teoriassa läpi.

4 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on tullut voimaan 01.01.1984. Laki on perheiden sekä lapsen kannalta erittäin merkittävä. Osaa laista voidaan soveltaa kaikissa tilanteissa koskien lasta ja hänen huoltajaansa, kun taas osaa laista sovelletaan vanhempien erotessa. Lakia on uudistettu melko harvoin, joka kertoo lain kestävydestä aikaan verrattuna. Yhteiskunnan ja perherakenteiden muuttumisen vuoksi lain uudistamisesta on tullut nyt ajankohtaista. (Lakivaliokunta 2018.) Lakiin on yleisesti ottaen tehty lisäyksiä, mikäli kansainväliset sopimukset sekä Euroopan unionin lainsäädäntö ovat osoittaneet siihen aihetta. Lapsenhuoltolain uudistuksen tavoitteena on toteuttaa lapsen etua paremmin lapsen huolto ja tapaamisoikeus asioissa. Tavoitteita ovat myös lapsen osallisuuden vahvistaminen sekä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden oikeuskäsittelyn tehostuminen. Lakimuutosten yksi päämäärä on myös uudistaa laki ajankohtaiseksi tähän päivään. (Lapsenhuoltolain uudistamistyöryhmä 2017: 28.) Lapsen huollon tehtävä on lapsen tasapainoisen kehityksen sekä hyvinvoinnin vahvistaminen lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. Sen tehtävä on myös turvata lapselle tärkeät ja läheiset

ihmissuhteet vanhempien sekä muiden lapselle tärkeiden ihmisten kanssa. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 2, § 9c.)

Lakia on uudistettu vuosina 1994, 1996, 2000, 2004, 2009, 2011, 2014, 2015, 2016, 2018 sekä 2019, mutta keskityn opinnäytetyössäni joulukuussa 2019 astuneisiin uudistuksiin. Lastensuojelun käsikirjan (2019) mukaan uudistuksia ovat vanhempien velvollisuus suojella lastaan väkivallalta, auttaa lasta säilyttämään läheiset ihmissuhteensa sekä edesauttaa tapaamisoikeuden toteutumista. Lakiin on kirjattu vuoroasuminen, sekä lapsen oikeus tavata hänelle tärkeitä henkilöitä. Lakiuudistusten avulla parannetaan lapsen oikeutta osallisuuteen lasta koskevissa asioissa. Muutokset vaikuttavat eniten lapsenvalvojan tehtäviin, mutta tärkeää on myös, että myös muut sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä työskentelevät tiedostavaisivat lapsen vanhempien tehtävät, sekä tehtävien jakoa ja tiedonsaantioikeutta koskevat muutokset. (Lastensuojelun käsikirja 2019.) Lisäksi tehostetaan oikeuskäsittelyä, joka koskee lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta. Lakimuutoksen tavoitteena on myös saattaa laki tähän päivään. (Lapsenhuoltolain uudistamistyöryhmä 2017: 11, 28.) Lapsen etu tulee nähdä ennen vanhemman etua. Tarkoituksena on kieltää sopimaton vaikuttaminen lapseen. Näin pyritään saamaan vanhempien tietoisuuteen, että toisen vanhemman tapaamisen estäminen lapsen kannalta voi olla hyvin haitallista. (Lakivaliokunta 2018.)

Tämän opinnäytetyön avulla saadaan tietoa Elatusvelvollisten liitolle, miten opinnäytetyön tutkimukseen osallistuvat eronneet vanhemmat kokivat uudistetun lain lapsenhuollosta ja tapaamisoikeudesta vaikuttaneen heidän sekä heidän lastensa elämään. Tutkimuksen kautta voidaan selvittää myös haastateltavien yleisiä mielipiteitä lakiuudistuksista. Opinnäytetyön kautta voidaan myös herättää keskustelua varhaiskasvatuksen kasvattajien lakituntemuksesta kyseistä lakia ja sen uudistuksia kohtaan.

5 Lapsen oikeuksien toteutuminen lakiuudistuksissa

Peilaan kappaleessa kuinka lapsen huollon ja tapaamisoikeuden lakiuudistukset edesauttavat lapsen etua YK:n lapsenoikeuksien sopimuksen perusteella. Laissa määritetään, että lapsi on alle 18-vuotias henkilö (Lastensuojelulaki 2007/417 § 6).

5.1 Ihmissuhteiden säilyttäminen ja tapaamisoikeuden toteuttaminen

Lasta ei saa erottaa vanhemmistaan hänen tahtonsa vastaisesti, paitsi mikäli viranomaiset toteavat sen olevan lapsen edun mukaista. Jos lapsi on joutunut pahoinpitelyn uhriksi tai mikäli vanhemmat asuvat erillään on päätettävä, kumman luona lapsen asuinpaikka on. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60 § 9.) Myös Mäkijärvi (2014) toteaa, että lapsen oikeus on pitää yhteyttä toiseen vanhempaan, samoin kuin muihin rakkaisiin ja läheisiin ihmisiin, kuten sisaruksiin ja isovanhempiin. Lapsen yhteydenpitoa ei saa rajoittaa, paitsi siinä tapauksessa, mikäli yhteydenpito aiheuttaa lapselle ahdistusta tai mikäli lapsi ei halua pitää yhteyttä henkilöön. (Mäkijärvi 2014: 19.) Lapsen huollon yksi merkittävä tehtävä on suojella lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin vuoksi on myös tärkeää turvata lapsen muiden ihmissuhteiden vaaliminen. Laissa tehtiin selkeä linjaus, että lapsen vanhemman tulee edistää tapaamisoikeuden toteutumista. (Lapsenhuoltolain uudistamistyöryhmä 2017: 28.) Uudistetussa laissa kerrotaan, kuinka tapaamisoikeudet lapsen läheisten kanssa turvataan lapselle. Tuomioistuimien voi esimerkiksi määrittää, kuinka vastuut kuljetusten ja matkakorvauksien suhteen jakautuvat, tapaamiset ja lapsen vaihdot voidaan järjestää tuettuina tai valvottuina ja lapselle voidaan turvata oikeus tavata erityisen läheistä henkilöä. Tuomioistuimien voi myös asettaa uhkasakon, mikäli on aihetta epäillä vanhemman noudattavan vapaaehtoisesti tapaamisoikeuden päätöstä. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 9 a–d.) Lapselle tulee varmistaa suhde molempiin vanhempiin sekä muihin läheisiin ihmisiin (Tietoa erosta n.d).

Lapsen oikeus on tavata molempia vanhempiaan ja pitää yhteyttä myös toiseen vanhempaan, kenen luona hän ei asu. Nykyään kyse on lapsen oikeudesta oppia tuntemaan oma vanhempi sekä edistää turvallista ja tasapainoista suhdetta omaan vanhempaan, eikä vanhemman oikeuden toteuttaminen. (Peuralahti 2012: 25.) Lapselle siis oikeutetaan yhteys molempiin vanhempiin. Vanhempien tulee parhaansa mukaan vastata yhdessä lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Lapsen edun tulee myös määrätä vanhempien sekä laillisten huoltajien toimintaa. Valtion tulee auttaa vanhempia ja laillisia huoltajia kyseisessä kasvatustehtävässä. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60 § 18.) Avioero aiheuttaa vanhemmille vuosien mittaisen ristipaineen. Tämä syntyy siitä, kun vanhemman tulee eron lisäksi käydä läpi oman elämän kriisi, sekä auttaa lasta säilyttämään läheiset välit toisen vanhemman sekä lapsen muiden läheisten ihmisten kanssa. Vanhemman tarve itsenäisyyteen sekä lain velvoittama lapsen ihmissuhteiden ylläpitämisen edistäminen aiheuttaa vanhemmalle stressiä. (Kiiski 2012: 157.)

Ennen lapsen syntymää tunnustettu vanhemmuus antaa tunnustajalle huoltajan statuksen heti kun vanhemmuus on todistettu (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 6a). Vanhemmuuden tunnustaminen on mutkattomampaa uuden lakiuudistuksen kautta. Mikäli vanhempi tunnustaa isyytensä tai äitiytensä neuvolassa raskausaikana, tulee hänestä automaattisesti lapsen huoltaja maistraatissa vahvistamisen jälkeen. (Toivanen 2019.) Laki myös turvaa lapselle tiedon vanhemman muutosta etukäteen. Vanhemman tulee ilmoittaa muutostaan viimeistään kolme kuukautta ennen muuttoa (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 5a). Mikäli muutto vaikuttaa yhteishuoltoon tai luonapitoon, tulee vanhemman ilmoittaa toiselle vanhemmalle muutosta mieluiten kolme kuukautta ennen varsinaista muuttoa. Tämä antaa lapselle aikaa valmistautua muuttoon sekä sen aiheuttamiin uusiin järjestelyihin. Hyvissä ajoin tapahtuva tiedon välitys vanhemmalta toiselle antaa heille aikaa keskustella uusista järjestelyistä. (Eron jälkeen sovittavat asiat n.d.) Lapsen vaihdot tai tapaamiset voidaan järjestää myös joko tuettuina, tai vaihtoehtoisesti valvottuina, mikäli se on lapsen edun kannalta olennaista. Tuomioistuimien voi myös asettaa uhkasakon tapaamisoikeuden täyttymiseksi. Tämä voidaan asettaa, mikäli vanhempi, jonka kanssa lapsi asuu, on aiheuttanut epäilyjä tapaamisoikeuden toteutumiselle. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 9b, § 9d.)

Tuomioistuin voi turvata lapselle tapaamisoikeuden jonkun lapselle tärkeän ja saman arvoisen henkilön kanssa, kuin hänen huoltajansa (Lastensuojelun käsikirja 2019). Tällainen voi olla esimerkiksi lapsen sukulainen, joka on huolehtinut lapsesta, hänen ollessa vauva. Vanhempien eron aikana lapsi ei saa välttämättä yhtä paljon tukea emotionaalisesti, jolloin lapsen isovanhemmat ja muut lapselle tärkeät läheiset nousevat arvokkaaseen osaan. He voivat antaa jatkuvuuden ja turvallisuuden tunteen, kun lapsen tärkein perherakenne on hajoamassa. (Sinkkonen 2012: 173.)

5.2 Vuoroasuminen

Vuoroasuminen on yleistynyt viimeisten vuosien aikana. Vuoroasumisella tarkoitetaan järjestelyä, jossa lapsi asuu molempien vanhempien luona yhtä paljon tai lähes yhtä paljon. (Rissanen 2016: 247.) Vuoroasuminen toteutuu lapsen asuessa vähintään 40 prosenttia vuodesta molempien vanhempien kanssa (Elatusvelvollisten Liitto ry 2019: 9).

Vuoroasuminen eroaa käytännöstä, jossa etävanhempi näkee lastaan vain viikonloppuisin. Lapselle merkityksellistä on, että vuoroasumisessa molemmat vanhemmat jäävät aktiiviseksi osaksi lapsen elämää. (Rissanen 2016: 248.)

Vanhempien riitaisuus ja vihamielisyys ovat riskitekijöitä lapsen kehityksen kannalta, olivat vanhemmat yhdessä tai eronneet. Eroilanteissa lapsia suojaaviin tekijöihin kuuluvat vanhemman kyky käsitellä erosta kumpuavia tunteita yhdessä lapsen kanssa sekä antaa lapselle turvaa olemalla lähellä, kun lapsi sitä tarvitsee. Lasta yleisesti auttaa ihmissuhteet sekä vanhempien riitelyn väheneminen. (Tietoa vanhemmille 2020.) Elatusvelvollisten liiton jäsenlehdessä todetaan myös, että vuoroasuminen vähentää lapsen huoltoon ja elatukseen liittyviä kiistoja lapsen vanhempien välillä (Elatusvelvollisten Liitto ry 2019:9). Tärkeää on antaa lapselle kaksi vanhempaa, eikä jättää kumpaakaan ulkopuolelle lapsen elämästä. Lapsi tarvitsee tunteidensa purkamiseen molempia vanhempia. Vuoroasumisessa molemmat vanhemmat saavat viettää aikaa lapsen kanssa, sekä osallistua lapsen kasvatukseen. Tämän onnistumiseksi vanhemmilta vaaditaan yhteistyökykyä ja riittävän avointa kommunikointia. Vuoroasumisesta on sekä hyviä, että huonoja kokemuksia. Molemmat vanhemmat ovat lasta lähellä, mutta myös kodin jatkuva vaihtaminen saattaa olla lapselle raskasta. Välimatka lapsen kotien välillä tulisi olla mahdollisimman lyhyt. (Mäkijärvi 2014: 73.)

Lukemassani väitöskirjassa selvitettiin lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Ihanneperheestä puhuessaan hieman alle puolet kokivat ihanteeksi, että vanhemmat olisivat pysyneet asumaan yhdessä. Toiseksi parhaaksi vaihtoehdoksi he valitsivat vuoroasumisen. Kaikki lapset pitivät vuoroasumista hyvänä vaihtoehtona. (Linnavuori 2007: 146–147.) Tutkimukseen osallistuvat lapset olivat iältään 8–18-vuotiaita, joten eivät enää varhaiskasvatusikäisiä. Lapset olivat asuneet vuoroasumismuodossa jo neljä vuotta, joten nuorimmat haastateltavat olivat silloin vielä varhaiskasvatusikäisiä.

Vuoroasumien saattaa toimia, mikäli olosuhteet ovat otolliset. Otollisina olosuhteina pidetään esimerkiksi sitä, että vanhemmat ovat valmiita sopimaan asioista keskenään, matkat eivät ole liian pitkät vanhempien kotien välillä sekä lapsen kaveripiiri, päiväkotia ja koulu eivät vaihdu lapsen siirtyessä vanhemmalta toiselle. Vuoroasumisen vaikutin on se, että lapsi saisi yhtä paljon aikaa molempien vanhempiensa kanssa. Lapsi saattaa kuitenkin vältellä vaikeiden asioiden läpikäyntiä, koska vaihtaa jatkuvasti paikkaa. Vuoroasuminen ei sovi pienille lapsille. Kaksi- ja kolmevuotias lapsi ei pysty ylläpitämään

turvallisuutta tuottavia kuvia vanhemmasta, joka ei ole läsnä, keskushermoston kesken-eräisyyden vuoksi. Tämä vaikuttaa lapsen kiintymiseen omaa vanhempaa kohden. (Sinkkonen 2012: 180.) Vuoroasumista suunniteltaessa lapsen etu tulee nähdä ennen vanhemman etua. Olennaista on ottaa lapsen kehitystason huomioiminen. Alle 3-vuotiaan päivässä tärkeitä asioita ovat rutiinit ja ennakoitavuus. Alle 3-vuotiaalle lapselle on myös kehityksen kannalta tärkeää toistuva hoito samalta vanhemmalta sekä välttyminen eron kokemuksilta. Vuoroasumista suositellaan, mikäli se on lapsen edun kannalta hyvä ratkaisu. Asumisjärjestelyjä voidaan myös muuttaa myöhemmin, kun vuoroasuminen nähdään lapsen edun mukaiseksi. (Lakivaliokunta 2018.)

McIntoshin ym (2010: 9) mukaan vuoroasuminen ei sovi alle 4-vuotiaille lapsille. Tutkimuksessa tutkittiin vuoroasumista australialaisessa kontekstissa ja todettiin, että toistuvat ja pitkäkestoiset erot ensisijaisesta hoitajasta stressaavat pientä lasta. Alle 4-vuotiaan kognitiiviset kyvyt eivät vielä riitä käsittelemään eroa toisesta vanhemmasta. Alle 2-vuotiaat lapset, jotka asuvat toisen vanhemman kanssa yhden tai useamman yön viikossa olivat ärtyneempiä sekä varovaisempia erotessaan ensisijaisesta vanhemmastaan, kuin lapset, jotka asuivat vain yhden vanhemman luona. 2–3-vuotiaat lapset, jotka viettivät kahden viikon sisällä viisi yötä toisen vanhemman luona, huomattiin alhaisempaa pysyvyyttä rutiinitehtävissä, leikkimisessä ja oppimisessa. Ahdistuneisuus myös näyttäytyi heillä ensisijaista vanhempaa kohtaan. Lisäksi tutkimuksessa kävi ilmi, että 4–5-vuotiailla lapsilla tällaisia vaikutuksia ei enää nähty. Lapset, jotka pystyvät johtamaan omaa käyttäytymistään, ymmärtämään kieltä ja kommunikoimaan menneisyydestä ja tulevaisuudesta sekä tunnetiloista, pystyvät paremmin sopeutumaan vuoroasumisjärjestelyyn. (McIntosh & Smyth & Kelaher & Wells & Long 2010: 9.)

Ruotsissa tutkimuksia vuoroasumisen vaikutuksista on tehty monia. Eräässä ruotsalais-tutkimuksessa on todettu, että lapset, jotka jakavat aikansa molempien vanhempien kesken, on vähemmän psykosomaattisia ongelmia kuin lapsilla, jotka asuvat suurimman osan ajasta vain yhden vanhemman kanssa (Bergström & Fransson & Modin & Berlin & Gustafsson & Hjern 2015: 773). Wadsbyn, Prieberin ja Svedinin (2014: 213) tutkimuksessa taas todetaan, että nuoret tarvitsevan useimmissa tapauksissa jatkuvaa yhteyttä molempiin vanhempiin eron jälkeen. Tutkijat suosittelivat vuoroasumista tilanteessa, jossa se on mahdollista toteuttaa (Wadsby & Priebe & Svedin 2014: 213).

5.3 Väkivallalta suojeleminen

Lapsen oikeuksiin kuuluu suojeleminen fyysiseltä sekä henkiseltä väkivallalta. Lasta tulee suojella ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, laiminlyönniltä, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, välinpitämättömältä ja huonolta kohtelulta sekä hyväksikäytöltä. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60 § 19.) Suurin osa ensi- ja turvakotien lapsista on iältään leikki-ikäisiä tai juuri koulunsa aloittaneita. Väki- ja seksiväkivalta estää lasta olemasta lapsi. Lähisuhdeväkivallalle altistumiselle on monia tapoja. Lapset voivat nähdä oman vanhemman menettävän malttinsa toista vanhempaa kohtaan, nähdä vanhemman uhkailevan toista vanhempaa tai lapset voivat myös itse joutua väkivallan kohteeksi. Väki- ja seksiväkivalta on uhka lapsen psyykkiselle, fyysiselle sekä emotionaalille hyvinvoinnille. (Poijula 2016: 141.)

Huoltajilla on velvollisuus suojella lasta sekä ruumiilliselta, että henkiseltä väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lapsella tulee olla turvallinen ja terveellinen kasvuympäristö, jossa hän tuntee itsensä rakastetuksi ja olevansa turvassa. Lapsen altistuessa väkivallan näkemiselle ja/tai kuulemiselle tai hänen ollessa itse väkivallan uhrina on se vakava riski lapsen psyykkisen, fyysisen ja emotionaalisen kehityksen vaurioitumiselle. Yleistä väkivaltaa kohdanneelle lapselle on esimerkiksi painajaisunet, ahdistus, aggressiivisuuden lisääntyminen, keskittymisongelmat sekä huolehtiminen omasta sekä vanhemman turvallisuudesta. 0–5-vuotiailla lapsilla, jotka ovat kokeneet jollain tavalla väkivaltaa näyttäytyy se äkillisin piirtein, kuten uni- ja syömisongelmien, vetäytymisen, voimakkaan eroahdistuksen, itkun, ahdistuneisuuden sekä impulsiivisen käyttäytymisen muodossa. (Poijula 2016: 141–142.)

Varhaiskasvatus voi olla myös eräänlainen turvapaikka lapselle, joka kokee perheessään jollakin tavalla toteutuvaa väkivaltaa (Mäkijärvi 2014). Myös varhaiskasvatusta asettamasta varhaiskasvatuksen tavoitteista yksi on turvata lapselle kehittävä, oppimista edistävä turvallinen ja terveellinen varhaiskasvatus (Varhaiskasvatustalaki 2018/540 3 §). Riski oloissa elävän lapsen kehitykselle varhaiskasvatus voi olla lapsen kehityksen kannalta myönteinen vaikutus sekä tukea kehitystä pitkävaikutteisesti (Kalland 2012: 152).

5.4 Osallisuus ja mielipiteen ilmaisu

Lapsella on oikeus vapaaseen mielipiteen ilmaisuun. Tämä oikeus sisältää lapselle vapauden hakea, vastaanottaa ja välittää tietoa ja ajatuksia eri muodoissa: suullisesti, kirjallisesti, painettuna, taiteena tai muussa lapsen toivomassa muodossa. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60 § 13.)

Lapsen mielipide tulee selvittää ennen päätöksen täytäntöönpanoa, mikäli lapsen iän tai muiden tietoon tulleiden yksityiskohtien vuoksi pystytään olettamaan lapsen saavuttaneen kehitystason, jolloin on aiheellista huomioida lapsen mielipide. Lapsen mielipide ja toivomukset tulee selvittää lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 11, § 39.) Lapsen mielipiteet ja toivomukset voidaan kuulla henkilökohtaisesti tuomioistuimessa, mikäli se on asian ratkaisemisen kannalta tarpeen, sekä mikäli lapsi suostuu tai itse pyytää tätä. Kuitenkin alle 12-vuotiaasta lasta voidaan kuulla henkilökohtaisesti, sen ollessa olennaista asian ratkaisemisen vuoksi. Se ei saa myöskään aiheuttaa lapselle vahinkoa. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 15a.) Jo kuusivuotiaan on katsottu olevan kypsä sanoittamaan mielipiteensä oikeusvertailevassa katsannossa (Mikkola 2012: 112).

Lapsen edun teoria sekä lapsen edun ja lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta lakiuudistusten peilaaminen keskenään on tärkeää opinnäytetyön tutkimuskysymyksen vuoksi. Tutkimuksessa halutaan selvittää haastateltavien näkemystä lapsen edun toteutumisesta lakiuudistuksissa laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.

6 Opinnäytetyön toteutus ja menetelmät

6.1 Opinnäytetyön tutkimusprosessi

Elatusvelvollisten liitto toivoi opinnäytetyötä koskien lakiuudistuksia laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, joten kehitimme opinnäytetyöni aiheen sen pohjalta. Tutkimuksessa haastattelin Elatusvelvollisten liiton jäseniä. Jäsenet, joita haastattelin ovat kaikki varhaiskasvatusikäisten lasten etävanhempia sekä yksi varhaiskasvatuksen kasvattaja. Näin sain työhöni sekä etävanhempien, että varhaiskasvatuksen kasvattajan näkökulmia lain uudistuksista sekä näkökulmia, kuinka varhaiskasvatuksen kasvattajat

ovat tietoisia lain uudistuksista. Elatusvelvollisten liitto voi käyttää opinnäytetyöstä saatuja tuloksia mm. tarjoamassaan neuvonnassa ja tiedottamisessa. Tulosten avulla Elatusvelvollisten liitto voi saada lisää selvyttä etävanhempien tilanteesta lakiuudistuksen jälkeen ja puuttua tiedon kautta paremmin mahdollisiin epäkohtiin. Tuloksia voidaan hyödyntää myös lehtijutuissa ja liiton julkaisemissa oppaissa. Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää Elatusvelvollisten liiton jäsenten mielipiteiksi ja näkemyksiksi eikä etävanhempien yleisiksi mielipiteiksi, sillä haastatteluun osallistui vain seitsemän Elatusvelvollisten liiton jäsentä. Tuloksia ei voi myöskään yleistää jokaisen varhaiskasvatuksen kasvattajan lakituntemukseen, sillä haastattelin vain yhtä varhaiskasvatuksen kasvattajaa, joka kertoi omista näkemyksistään.

Haastattelumenetelmänä käytin yksilöhaastattelua puhelimitse tai vaihtoehtoisesti sähköpostitse lähetettyä lomaketta. Pietilän (2010) mukaan yksilöhaastattelu keskittyy haastateltavan yksilöllisiin mielipiteisiin ja näkökantaan käsiteltävästä aiheesta. Haastattelu myös usein rakentuu haastattelijan kysymysten pohjalta, mutta ne eivät kuitenkaan määrittele kokonaan haastattelun kulkua. Erilaisia haastattelutapoja ovat esimerkiksi teema-haastattelu, puolistrukturoitu, strukturoitu, sekä avoin haastattelu. (Pietilä 2010: 215.) Opinnäytetyössä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelussa tyypillistä on, että kaikki kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta vastauksia ei ole määritelty. Haastateltavat saavat näin vastata omin sanoin. (Eskola & Suoranta 2000: 86.) Teemahaastattelun tyypillinen piirre on se, että teemat on valmiiksi mietitty, mutta sen lisäksi on valmisteltu tarkkoja kysymyksiä, jotka esitetään haastateltavalle. Kysymykset eivät ole tarkkaan muotoiltuja sekä niiltä puuttuu usein järjestys. Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliltä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009: 208.) Ainoastaan ensimmäisessä haastattelukysymyksessä oli valmiiksi annetut vastausvaihtoehdot. Tämä kysymys kartoitti haastatteluun osallistuvan etävanhemman lapsen varhaiskasvatuspaikan.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei yritetä paikantaa tilastollisia yleistyksiä vaan kuvataan tiettyä tapahtumaa, ymmärretään tiettyä toimintaa tai annetaan teoreettisesti hyvä selitys kyseisestä ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksessa ei usein myöskään ole hypoteesia, eli se ei oletta jo valmiiksi tiettyä lukkoon lyötyä ennako-oletusta tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksesta voidaan siis oppia uutta ja yllättyä. Tutkimuksen koko riippuu siitä, mitä varten tutkimusta ollaan käyttämässä ja tekemässä. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole ainoastaan tarkoitus kertoa tutkittavasta aiheesta vaan myös rakentaa aiheelle teoriakehys. (Eskola & Suoranta 2000:

19–20, 61–62.) Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja eri dokumenteista löytyvä tieto (Tuomi & Sarajärvi 2009: 71). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan tutkimuksen kohdetta mahdollisimman kaikenkattavasti. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää käsitellä jokaista tapausta merkittävänä sekä kuvata aineistoa sen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009: 161, 164.) Laadullisen tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää sillä aineisto on vain pieni pala ympäröivää kokonaisuutta. Laadullisen tutkimuksen luonteen vuoksi ei tuloksia voida yleistää aineistoa tutkittavaan kokonaisuuteen ja tuntee millainen tuo kokonaisuus on. (Alasuutari 2011: 87–88.)

6.2 Haastatteluiden toteutus

Kirjoitin Elatusvelvollisten liiton järjestösihteerille lyhyen viestin, jonka järjestösihteerin välitti liiton jäsenille (Ks. Liite 1) mahdollisten haastateltavien tavoittamiseksi. Viestissä kerrottiin, mitä opinnäytetyö koskee sekä, mitä aiheita tutkimus tulee käsittelemään. On eettisesti oikein kertoa haastateltaville etukäteen, mitä haastattelu koskee (Tuomi & Sarajärvi 2009: 73). Kirjeessä kerrottiin myös kriteereistä, jotka tuli täyttyä haastatteluun valituilla. Kriteerejä haastateltaville oli kaksi. Haastateltavilla tuli olla edes yksi varhaiskasvatusikäinen lapsi, joka käy säännöllisesti varhaiskasvatuksessa. Haastateltavien tuli myös olla eronnut lapsen toisesta vanhemmasta.

Erillistä allekirjoitusta vaativaa suostumuskirjettä tutkimukseen ei tarvittu, sillä vanhemmat ottivat itse yhteyttä sähköpostiini, mikäli halusivat osallistua tutkimukseen. Haastattelun alkaessa kerroin haastateltavan oikeudesta lopettaa haastattelu missä kohtaa tahansa, sekä oikeudesta olla vastaamatta kysymyksiin. Kysymysten määrä, sekä aikomus haastattelun nauhoitukseen kerrottiin haastateltaville myös haastattelun alkaessa. Kerroin haastateltaville poistavani haastattelut puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen sekä pyysin vielä suullisesti oikeutta käyttää haastatteluita opinnäytetyössä. Painotin käyttäväni haastattelusta saatuja tietoja anonymisti vain ja ainoastaan opinnäytetyössä. Eskola & Suoranta (2000) kertovat, että jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla on annettava tarpeeksi tietoa tutkimuksesta sekä korostettava vapaaehtoisuutta. Tietoja julkistettaessa tulee myös toteuttaa anonymiteettiä, eli täydellistä nimettömyyttä mikäli anonymiteetti on luvattu tietoja hankkiessa. (Eskola & Suoranta 2000: 56–57.)

Haastatteluissa ei kysytty haastateltavan eikä lapsen nimeä. Haastateltavan ei tarvinnut kertoa omaa ikäänsä, mutta lapsen iän toivoin saavani. Tämä siksi, että varmistin lasten

olevan varhaiskasvatusikäisiä. Pandemiatilanteen vuoksi koin parhaiksi vaihtoehtoiksi etähaastattelut puhelinhaastattelun muodossa tai sähköpostin välityksellä kyselylomakkeen avulla. Valitsin kaksi erilaista tapaa, jotta kukaan ei kokisi haastattelua liian työlääksi arkensa keskellä, ja voisi valita itsellensä sopivimman osallistumistavan. Haastateltavalle tulee myös tarjota mahdollisuus päättää mieluinen paikka haastattelulle (Eskola & Suoranta 2000: 91). Etähaastattelu toi minulle mahdollisuuden haastatella ympäri Suomea asuvia liiton jäseniä, eivätkä haastattelut rajoittuneet pääkaupunkisedun alueelle. Haastatteluiden kestot olivat 10–45 minuutin väliltä, riippuen haastateltavien vastausten pituudesta.

Yhdeksän Elatusvelvollisten liiton jäsentä kiinnostui osallistumaan opinnäytetyöni tutkimukseen, näistä loppujen lopuksi seitsemän osallistui lopulliseen haastatteluun. Yksi jäsenistä toivoi haastattelun toteutuvan sähköpostin välityksellä ja muiden kuuden kanssa toteutettiin puhelinhaastattelu. Haastateltavista kuusi oli etävanhempia ja yksi haastateltava oli varhaiskasvatuksen kasvattaja. Varhaiskasvattajan suhteen haastateltavan kriteerit olivat hieman erilaiset, sillä hänen lapsensa eivät enää olleet varhaiskasvatusikäisiä, mutta hän oli liiton jäsen sekä eronnut lastensa toisesta vanhemmasta. Tärkeimmäksi koin kuitenkin varhaiskasvatuksen näkökulman esille tuomisen opinnäytetyön tutkimuksessa. Halusin haastatella häntä, koska varhaiskasvatuksen kasvattaja toi opinnäytetyöhön tärkeää näkökulmaa varhaiskasvatuksen kentältä. Haastateltavista vain yksi oli varhaiskasvatuksen kasvattaja, joka tuli tutkimukseen mukaan Elatusvelvollisten liiton kautta. Jos kasvattajia olisi ollut enemmän ja heitä olisi lähdetty päiväkotien kautta tavoittamaan, opinnäytetyö olisi laajentunut liikaa. Opinnäytetyön tulokset koottiin siis etävanhempien sekä varhaiskasvatuksen kasvattajan näkökulmasta.

Haastattelukysymykset valittiin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä mukaillen. Kysymyksiä oli kahdeksan kappaletta. Seitsemän avointa kysymystä ja yksi monivalintakysymys, jonka avulla selvitin haastateltavien etävanhempien lasten varhaiskasvatusympäristön, sekä varhaiskasvatuksen kasvattajan työympäristön. Haastattelukysymykset löytyvät myös liitteenä opinnäytetyön lopusta (Ks. Liite 2). Haastattelukysymykset olivat kaikille etävanhemmille samat, mutta päiväkodin työntekijän haastattelussa muokattiin muutamaa kysymystä sopivammaksi. Varhaiskasvatuksen kasvattajan haastattelusta jätettiin pois kysymykset, jotka koskivat lapsia ja muutama lisäkysymys kysyttiin keskustelun lomassa. Haastatteluiden jälkeen haastattelut litteroitiin, sekä jaettiin teemoittain. Teemoittelun avulla voidaan vertailla valittujen teemojen vallitsevuutta ja näkyvyyttä aineistossa (Eskola & Suoranta 2000: 174). Litteroidessani huomasin puhelin haastattelun haasteet.

Taustääänet saattoivat sumentaa haastateltavan äänen niin, että osa sanoista ei kunnolla kuulunut äänityksessä. Haastattelutilanteessa huomasin myös, että sanattoman viestinnän merkitys jäi kokonaan pois, koska haastattelut tapahtuivat puhelimen välityksellä.

6.3 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuskysymyksiä on kolme:

1. Kuinka haastateltavat kokivat varhaiskasvatuksen henkilökunnan tuntevan lakiuudistukset koskien lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta?
2. Kuinka uudistukset ovat vaikuttaneet haastateltavien perheiden elämään?
3. Edesauttavatko lakiuudistukset haastateltavien mielestä lapsen etua ja millä tavalla?

Tutkimuskysymysten avulla selvitettiin haastateltavien etävanhempien sekä haastateltavan varhaiskasvatuksen kasvattajan näkemyksiä. Tutkimustulosten avulla selvitetään Elatusvelvollisten liitolle eronneiden vanhempien näkemyksiä koskien lakiuudistuksia. Tulosten avulla saadaan myös selvyyttä etävanhempien tilanteesta lakiuudistuksen jälkeen.

6.4 Aineiston analyysi

Analyysin tarkoitus laadullisessa tutkimuksessa on luoda aineistoon selkeyttä ja tämän kautta luoda uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Analyysin avulla tiivistetään aineistoa ja pyritään kasvattamaan sen kerryttämää tietoperustaa yhä enemmän. (Eskola & Suoranta 2000: 137.) Ensimmäisenä vaiheena aineiston kokoamiseen käytetään usein luokittelua tutkimuskysymysten ja tutkimusaiheen mukaan olennaisiksi teemoiksi (Pietilä 2010: 219).

Haastattelut tulee kirjoittaa puhtaaksi eli litteroida, ennen varsinaista aineiston analysointia (Metsämuuronen 2006: 122). Tekstiksi purettu puhe tuo lukijalle lisää läpinäkyvyyttä ja lisää aineiston validiteettia eli luotettavuutta (Nikander 2010: 433). Litteroinnissa kirjoitin kaiken haastattelijan kertoman sana sanasta, mutta sitaatteja kirjoittaessa päätin poistaa täytesanat ja korvata ne kahdella viivalla (--), jotta sitaateista saadaan helpolluisia ja selkeitä kokonaisuuksia. Näin saadaan myös sitaatit lukijaystävällisimmäksi.

Litteroinnin jälkeen vastaukset jaettiin vielä teemoittain isompien otsikoiden alle. Teemat muodostavat aineiston jäsennyksen. Lukeminen on helpompaa ja mielenkiintoisempaa, kun voi keskittyä tiettyyn teemaan kerrallaan. (Eskola & Suoranta 2000: 151.) Teemoittelussa olennaista on painottaa sitä, mitä kustakin teemasta sanotaan. Näin pystytään paremmin vertailemaan teemojen esiintymistä aineistossa. Mikäli haastattelut on tehty teemahaastattelua käyttäen, on aineisto helppo jäsenellä haastattelun teemojen kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 93.)

Aineiston teemat löytyivät haastattelukysymysten avulla mukailien opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä. Teemoja aineistosta löytyi kolme: lapsen etu, lakiuudistusten näkyminen perheen elämässä ja varhaiskasvattajien tietoisuus lakiuudistuksista. Haastattelutulokset on myös koottu kyseisten kolmen teeman alle. Kyseiset kolme teemaa nousivat aineistosta, sillä olin valinnut haastattelukysymykset teemojen mukaan. Litteroidusta aineistosta poimin teemoihin kuuluvat asiat eri värien avulla teemojen otsikoiden alle yhdeksi kokonaisuudeksi. Näin pystyin helpommin löytämään sekä tarkastelemaan teemoja ja haastatteluista löytyviä yhtäläisyyksiä opinnäytetyön tuloksia kootessa. Opinnäytetyön teoriaosuudessa olen kertonut varhaiskasvatuksen merkityksestä perheiden tukemisessa, sekä perheiden kanssa tapahtuvan yhteistyön haasteista. Olen verrannut lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta YK:n lapsenoikeuksien yleissopimukseen sekä kuvailut vanhempien eron merkityksiä lapsen kasvuun, kehitykselle ja hyvinvoinnille. Aineistosta nousseet teemat pohjautuvat myös teoriaan.

7 Tulokset

Haastattelin tutkimusta varten kuutta varhaiskasvatusikäisen lapsen etävanhempaa sekä yhtä varhaiskasvattajaa. Tulokset koostuvat heidän näkökulmistaan. Haastatellut etävanhemmat on jaettu sitaattien käyttöä varten H1-H6 merkintöihin, sekä varhaiskasvatuksen kasvattajasta käytetään VAKA-merkintää. Tuloksissa käytetään sitaatteja, jotta haastateltavien oma ääni tulee paremmin kuuluviin. Sitaatit mahdollistavat lukijalle arvioinnin, onko tutkijan tulkinnoissa mitään tolkkua (Eskola & Suoranta 2000: 180).

7.1 Lapsen etu

Haastateltavista etävanhemmista osa koki, etteivät lain uudistukset edesauta lapsen etua. Osa vanhemmista näki lapsen edun toteutuvan vain, mikäli lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevat asiat laitettaisiin puoliksi vanhempien kesken tai mikäli laki olisi

enemmän määräävä. Tämän teeman kohdalla nousi myös osan vanhemman haastatte-
luista näkökulmaksi lain äitipainotteisuus ja miehen oikeuksien ohkaisuus. Myös vuo-
roasumisen vaikutus lähivanhemman elatusmaksuihin koettiin vaikuttavan lähivanhem-
man sitoutumattomuuteen vuoroasumisen hyväksymisessä. Tämä myös nähtiin lapsen
edun laiminlyöntinä.

Ei edesauta mitenkää. Et edellee -- se on liian -- äiti painotteine, et sen pitäis
enemmän -- olla niinku lapsen. Jos se ois lapsen edun mukane nii se olis lähtö-
kohtasesti suoraan puoliks kaikki niinku et vanhempien noi päätäntävallat-- H1

-- jos äiti ei oo -- yhteistyökykyinen nii äiti palkitaan siinä sitte yleensä hyvillä poik-
keuksilla, että mies vaan pidetään sitte pois -- päätäntä vallast tämmöne kuva
mulla on -- kyllä ne miehen oikeudet on aika ohkaset -- jos nainen tekee ne ku-
viot -- laskelmoivasti niin ei siinä miehel oo sit sitte kyllä sanan valtaa et tämmö-
nen kuva -- minulle on jäänyt. -H2

Osa haastateltavista etävanhemmista kuitenkin kokivat myös lain edesauttavan lapsen
etua. Esimerkkeinä annettiin lapsen kuuleminen lasta koskevissa asioissa, vaihtoehtojen
lisääminen tapaamisoikeuden järjestämiseen, lähi- ja etävanhemman välin kaventumi-
sen sekä suositus vuoroasumisvaihtoehdosta. Teemasta nousi myös se, että oikeuden-
käynti itsessään ei välttämättä ole lapsen edun mukainen, vaikka oikeudessa selvitetäi-
siinkin lapsen etua. Kuitenkaan aina muuta vaihtoehto ei ole, vaikka ihanne olisi sopia
asiat ilman tuomioistuinta.

Auttaa, sillä tavoin, että lasta kuullaan enemmän häntä koskevissa päätöksissä
sekä tapaamiset ovat saaneet lisää vaihtoehtoja. Lisäksi ero lähi- ja etävanhem-
man välillä kaventui, mikä on vain ja ainoastaan hyvä asia. – H3

Haastatteleman varhaiskasvatuksen kasvattaja totesi, että lapsella on oikeus molempiin
vanhempiin sekä oikeus saada rakastaa molempia vanhempiaan riippumatta siitä,
kuinka sekaisin asiat ovat perheessä. Hän myös totesi, että yhteydenpidon vanhempiin
tulee olla vaivatonta. Hänen mielestään vuoroasumistilanteessa ei toisen vanhemman
tulisi kilpailla lapsensa huomiosta vuorossa olevan vanhemman viikolla, sillä molempien
vanhempien tulisi kokea saavansa pyörittää arjen tilanteita omalla viikollaan. Hän kui-
tenkin totesi, etteivät kaikki perheet ajattele samalla tavalla. Osalle vanhemmista saattaa
käydä, että toinen vanhempi soittaa lapselle ennen nukkumaan menoa, mikäli lapselle
se on tärkeää. Tässäkin asiassa tulisi katsoa lapsen etua.

-- Eli jos mulla on lapset ja ens viikko on isä viikko niin mä soittaisin joka ilta hy-
vää yötä. Must se on väärin sitä isää kohtaan. Must sen isän pitää saada raken-
taa omanlainen kuvio ja olla vastuussa siitä omasta lapsestaan ihan ilman sen
äidin tukea-- – VAKA

Varhaiskasvatuksen kasvattaja myös totesi, että jo pieniä lapsia pystytään kuulla ja selvittää heidän mielipiteensä. Hän luottaa siihen, että varhaiskasvatusikäisen lapsen mielipiteen saa selville, mikäli havainnoijana on oikeanlainen ammattilainen havainnoimassa lasta ja lapsen vuorovaikutusta molempiin vanhempiinsa. Hänen mielipiteensä on, että esimerkiksi psykologi saattaa osata huomioida lapsen reaktiot ja vuorovaikutussuhteet vanhempiin, mutta kaikki ammattilaiset eivät siihen pysty. Hän kertoo, että lapsista yleensä näkee, mikäli osaa katsoa oikein, onko lapsi kiinni vanhemmassa, koska kokee vanhemman sitä tarvitsevan, vai onko vanhempi oikeasti tärkeä lapselle.

--Niinku tämmösen sosiaalisen pelin ero niin -- taitavaa silmää vaatii -- lapsen seuraaminen, kuuleminen ja näkeminen. Mut kylhän psykologi sen osaa, mut että osaako oikeustoimien työntekijät ja onko niillä sit kuka -- pienen lapsen kuulemista tekee -- tekeeks sitä laki-alan ammattilainen vai sosiaalialan ammattilainen-- -VAKA

7.2 Lakiuudistusten näkyminen perheen elämässä

Haastatteluissa tuli ilmi melko selvästi, onko eroperheessä ollut hankala, sekä mahdollisesti riitaisa ero, vai onko ero ollut sopuisa, ja jokaisen osallisen huomioon ottava siitä huolimatta, etten kysynyt näitä asioita haastattelutilanteessa. Aineistossa oli useita mainintoja riitaisista eroista ja etävanhemman rajaamisesta kokonaan tai osittain ulkopuolelle lapsensa elämästä. Osa etävanhemmista myös totesi, ettei ole saanut viettää juhlapäiviä esimerkiksi isäinpäiviä lapsensa kanssa.

Vuoroasuminen voi vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuspaikkaan, mikäli vanhemmat asuvat kaukana toisistaan. Haastateltavilla etävanhemmilla kuitenkin, ei vuoroasumisasumismuotoa vielä ollut. Kyseisestä teemasta nousi esille useaan otteeseen, ettei laki ole vielä vaikuttanut haastateltavien etävanhempien tai etävanhempien mukaan lapsensa elämään. Aineistossa oli monia mainintoja siitä, että oikeudenkäynnit tai lastenvalvoja käynnit ovat vielä kesken koskien lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta. Moni toivoi myös, että oikeudenkäyntien jälkeen näkisivät lain uudistusten vaikutukset elämässään. Aineistosta näkyi selvästi, että monet etävanhemmat ovat ottaneet puheeksi vuoroasumisjärjestelyn lapsensa asumismuodoksi, mutta eivät ole sitä vielä saavuttaneet lähivanhemman haluttomuudesta. Kyseisen teeman kohdalla nousi myös aiheeksi miesten epäoikeudenmukainen asema oikeudessa sekä se, ettei laki ole määräävä. Myös lastenvalvojien osaamista punnittiin.

--äiti -- haluaa minimoida kaiken -- näkemisen-- jos avoliitossa lapsi syntyy nii -- hän on automaattisesti äitin yksinhuollossa—Sillonhan, jos ei äiti anna oikeuksia

ni ei oo mitään muuta vaihtoehtoa kuin käräjiltä niitä hakee ja sitte -- Suomalainen käräjäoikeuslaitos ei -- miehen puoleen siinä -- pidä,-- Että tota määhän en ole toistaseks saanu ees huoltajuutta lapseeni. -- nainehan voi sanoo vaan että on epäluottamukset välit -- ja kun ei suostu mihinkään yhteistyöhön ni se käy sitte syyksi-- ettei huoltajuutta saa. -- – H2

-- siitä just joudutaan uudestaan oikeuteen -- Äiti haluaa olla niin hankala siinä sillä tavalla, että mä en saa kuulla lastani päiväkodin kautta, mä en saa osallistua tai ei ole äidin lupaa et saisin osallistua noihin vanhempainiltoihin ja tämmösiin tapahtumiin mitkä on päiväkodin kautta. Ainut on, mihin mä saan osallistua -- päiväkodin johtaja määrittelee niin joulujuhlaan -- silloinkin äiti tekee silleen et hän ei vie lasta sinne paikalle. – H6

Haastateltava varhaiskasvatuksen kasvattaja ei osannut suoraan kertoa, kuinka lain uudistukset olisivat vaikuttaneet eroperheiden lasten varhaiskasvatukseen, sillä hän ei muistanut lain uudistuksen yksityiskohtia täysin itsekään. Kasvattaja kertoi, ettei heidän päiväkodissaan ole yhtään lasta, jolla olisi kaksi päiväkotia. Hän kuitenkin yleisesti totesi, että osasta eroperheistä huomaa toisen vanhemman olevan aktiivisempi tuomaan lastaan ajoissa varhaiskasvatukseen. Toisen vanhemman tuomana lapsi taas saattaa olla todella myöhässä. Lapsi saattaa olla myöhässä esimerkiksi siitä syystä, että vanhemman resurssit ovat vähissä, eikä vanhempi välttämättä ymmärrä masentuneisuuden takaa, että lapsen etu olisi päästä varhaiskasvatukseen ajoissa. Hän myös totesi lapsen käytöksestä huomaavan, onko lapsella huoli omasta vanhemmasta, luottaako lapsi molempiin vanhempiinsa, vai yrittääkö lapsi miellyttää toista vanhempaa.

-- päiväkodin lapsist näkee sen, että ku se isä tulee, nii sit pitäs sille selvästi lirkutella -- niinku panostetaan siihen kontaktiin ja sit ku se äiti tulee hakemaan nii sille tapellaa ja kiukutellaa. -- selvästi se lapsi ei oo yhtä varmoilla sen etävänhemman kohtaamises et sen täytyy hyvittää sitä vanhempaansa. –VAKA

Varhaiskasvatuksen kasvattaja myös kertoi, kuinka lapsen käytöksestä saatetaan huomata, onko perheessä kriisi tai mikäli lapsen toisella vanhemmalla on erosta aiheutuvaa stressiä, masennusta tai muita negatiivisia tunteita. Hän kertoi sen näkyvän parhaiten erilaisissa päiväkodin siirtymätilanteissa sekä päiväkotiin tullessa. Varhaiskasvatuksen kasvattaja myös totesi, että eroperheen lapset usein vaikuttavat kaipaavan enemmän syliä ja etsivän tuttua ja turvallista aikuista, joka ei ole levoton tai joka ei koko ajan riitele toisen aikuisen kanssa. Varhaiskasvattaja siis kokee, että varhaiskasvatuksessa käyvästä lapsista voidaan huomata, mikäli kotiolot ovat hankalat.

-- Et se näkyy kyllä tuolla ihan selkeesti. -- aika pienissäki lapsis mun mielest näkyy saman tyyppinen että se niinku kyky tavallaan erota niist tilanteista -- Puhutaan päiväkoti kielellä -- siirtymistä. Niin ne siirtymät on vaikeempia muutoksen tilanteessa. – VAKA

Kysyin myös, onko haastateltava kuullut päiväkodissa joidenkin perheiden harkinnan vuoroasumista. Varhaiskasvatuksen kasvattaja kertoi, että joskus on järjestelyjä, joissa lapsi esimerkiksi asuu viikon äidillä ja viikon isällä, mutta suurimmalla osalla ei hänen tietääksensä ole tällaista järjestelyä. Enemmän on perheitä, joissa lapsi voi olla pitkän viikonlopun isällä, mikäli äiti on lähivanhempi. Hänellä itsellään on kuitenkin tuttavaperheitä, joilla on vuoroasuminen käytössä, ja he ovat kokeneet järjestelyn todella hyväksi ja toimivaksi. Varhaiskasvatuksen kasvattaja itse on myös vuoroasumisen kannalla aina kun on mahdollista, että lapsen päiväkotia, koulu ja perusarki ei muutu.

7.3 Varhaiskasvattajien tietoisuus lakiuudistuksista

Haastatteluissa haluttiin selvittää etävanhempien näkemyksiä siitä, kuinka tietoisia heidän mukaansa varhaiskasvattajat ovat lain uudistuksista. Etävanhemmilta selvitettiin myös, kuinka varhaiskasvatuksen kasvattajat ovat käyneet kyseistä lakia heidän kanssaan läpi. Varhaiskasvatuksen kasvattajan mielipiteet kohdistuivat hänen omiin mielipiteisiinsä ja näkemyksiinsä oman työyhteisönsä tietoisuudesta.

Aineistosta selvisi monien etävanhempien luottavan varhaiskasvatuksen työntekijöiden tai ainakin varhaiskasvatuksen johtajien tuntevan lakiuudistukset laista lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, vaikka työntekijät eivät ole käyneet lakiuudistuksia heidän kanssaan mitenkään läpi. Osa kertoi olevansa tietämätön asiasta, tunteeko varhaiskasvatuksen kasvattajat lakiuudistuksia, saati lakia. Eräs etävanhemmista kertoi itse varhaiskasvatuksen työntekijöille lain voimaantulosta. Osa oli myös sitä mieltä, ettei varhaiskasvatus välttämättä tunne edes perheiden tilanteita riittävästi. Samoin teemasta nousi myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden tuen merkitys vanhemmalle eron keskellä.

Kyllä mä luotan. Ne on oikein mukavia ihmisiä ja ystävällisiä mua kohtaan ja tässä varsinkin tässä meidän -- tilanteessa ku tää on ollu tällänen vähän sotkunen niin mä oon sieltä puolelta saanu kyllä -- tukea -- -- H5

-- ei kyllä ainakaan mun mielestä ollenkaan oo käyty läpi ja luulen, ettei oo kyllä kovin paljon tietoaakaan niinku varhaiskasvatuksessa, että mikä on niinku ees vanhempien -- perhetilannekkaan. -- H4

No se oli vähän toisinpäin, että mä kerroin niille. Harmillista et sama vähä tuntuu olevan lastenvalvojan puolellakin. Ei ne perehdy siihen -- ne on tottunu siihen omaan leipääntyneensä työhön -- pakkohan nitte on jossain vaiheessa ainakin esimiesten. -- H6

Haastattelemani varhaiskasvatuksen kasvattaja kertoi, ettei ole kuullut päiväkodissa mitään puhuttavan uudistetusta lapsen huollon ja tapaamisoikeuden laista. Hän jopa kertoi epäilevänsä, että lakia olisi painotettu päiväkodissa. Hän kuitenkin kertoi tekevänsä määräaikaista sijaisuuksia kyseiseen päiväkotiin, joka voi vaikuttaa siihen, että osa tiedosta voi mennä häneltä ohitse. Varhaiskasvatuksen kasvattaja ei ole tietoinen siitä, onko päiväkodin johtajia tiedotettu lakiuudistuksista, tai onko johto ollenkaan tietoinen kyseisestä laista. Hän myös totesi, että koska vaihtuvuus päiväkodissa on suuri jopa johtajien kohdalla, saattaa olla, että tieto ei leviä edes johtajalta seuraavalle. Haastateltava varhaiskasvattaja totesi, ettei varhaiskasvattajille välttämättä kerrota, millainen perhetilanne lapsen perheellä on. Lapsi on vain lapsi, jota hoidetaan päiväkodissa. Haastateltava varhaiskasvatuksen kasvattaja kokee, etteivät vanhemmat kerro ennakoivasti oman perheensä tilanteesta, vaan enemmän puhuvat kiukusta käsin lausahduksia esimerkiksi siitä, ettei joitain asioita saa kertoa lapsen toiselle vanhemmalle. Varhaiskasvatuksen kasvattaja totesi lain näkyvän huonosti varhaiskasvatuksen arjessa. Hän pohti, tulisiko hallinnon tiedottaa varhaiskasvatuksen työkentälle paremmin, kuinka laki tulisi sisällyttää mukaan varhaiskasvatuksen arkeen.

Must tuntuu, et ei oo ja mä jopa epäilen, että tässä päiväkotiyksikössä sitä ei oo korostettu, koska mun tietoon ei oo tästä päiväkodist, mis mä oon niinku eniten ollu. -- -VAKA

--Et huonosti näkyy niinku muutos. -- Se pitääkö keskushallinnolle -- sitä asiaa tiedottaa ja millä tavalla se pitäs ottaa huomioon -- arjen työssä et ku se arki työ on -- niin hetkessä elettävää työtä niin myös tämmöset kasvatukselliset vastuut ja muut nii kyllä niit hoidetaan -- - VAKA

Varhaiskasvatuksen kasvattaja kertoi, että päiväkotiarjen kiireisyys ja lasten vanhempien toive saada yksityiskohtaista raportointia oman lapsensa päivästä saattaa aiheuttaa sen, että aikaa ei riitä mihinkään ylimääräiseen. Vanhemmat saattavat vaatia haastateltavan mukaan todella tarkkaa raportointia lapsestaan, ja tämä voi lisätä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kuormitusta. Haastateltava toteaa tutkimusaiheen olevan tärkeä, sekä haluaa enenevissä määrin löytää mahdollisuuksia tukea lasta eri tavalla eroperheen arjen keskellä.

-- Et sit ku aattelee et päiväkotiarkeen vielä lisäksi siihä vähän niinku rinnalle. -- päiväkotiarjessa sitte taas näkyy se että -- pyritään huolehtimaan -- kaikki kirjan kirjanmerkit niinku oikein, että -- varhaiskasvatussuunnitelmat tehään tietyllä tavalla ja -- et ne tehdään tietyis aikajänneis, mut vanhemmat on nykypäivänä todella vaativia -- - VAKA

Tää on must kiva juttu et sä teet tämmöst kokonaisuutta -- on tärkeä asia myös tiedostaa ja puhua siitä enemmän et mitä mahdollisuuksii se myös niinku lapsen tukemiseksi antaa. – VAKA

8 Johtopäätökset

Tuloksista saatiin selville, että osan etävanhempien näkökulma on, että lain uudistukset edesauttavat lapsen etua. He nostivat lakiuudistuksista esiin kohtia, jotka heidän mukaansa edistävät lapsen etua. Näitä kohtia olivat lapsen mielipiteen selvitys ja kuuleminen häntä koskevissa päätöksissä, lähi- ja etävanhemman eron kaventuminen sekä vuoroasumisvaihtoehdon parempi esille nostaminen. Varhaiskasvatuksen kasvattaja ei sanonut suoraan, edistääkö laki hänen mielestään lapsen etua, mutta hän nostaa esiin lapsen oikeuden rakastaa molempia vanhempiaan sekä lapsen oikeuden olla yhteydessä vaivattomasti molempien vanhempien kanssa. Lapsen huollon merkittävänä tehtävänä on suojella lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Laissa tehtiinkin entistä selkeämpi linjaus siihen, että vanhemman on edistettävä lapsen tapaamisoikeuden toteutumista. (Lapsenhuoltolain uudistamistyöryhmä 2017: 28.) Myös Mäkijärvi (2014) toteaa, että yhteydenpitoa ei tule lähtökohtaisesti rajoittaa. Poikkeuksena on tilanne, joka aiheuttaa lapselle ahdistusta tai jos lapsi ei itse halua pitää yhteyttä vanhempiaan. (Mäkijärvi 2014: 19.) Varhaiskasvatuksen kasvattaja myös uskoo, että varhaiskasvatusikäisen lapsen mielipide on mahdollista selvittää luotettavasti. Hän kokee, että psykologi tai joku muu sosiaalialan ammattilainen pystyy selvittämään lapsen todelliset tunteet ja kokemukset.

Osa etävanhemmista kuitenkin ei koe, että laki edesauttaisi lapsen etua. Teemassa nostettiin esiin lain olevan vielä liian äitipainotteinen, joka osan haastateltavista mukaan vaikuttaa lapsen edun toteutumiseen. Lapsen edun paremmalle toteutumiseksi ehdotettiin, lapsen huollon ja lapsen asioiden jakamista suoraan puoliksi vanhempien kesken. Teemasta nostettiin lapsen etua edesauttavaksi asiaksi vuoroasumisvaihtoehdon suositeltavuus, mutta myös sen riittämättömyys lain ollessa suositteluva eikä määräävä. Haastateltavista osa myös koki, että isien oikeuksia ei oteta riittävästi huomioon erotilanteissa. Vuoroasuminen nähdään osassa tutkimuksessa hyvänä vaihtoehtona lapsen kannalta (Linnavuori 2007; Bergström ym. 2015; Wadsby ym. 2014). Kuitenkin osassa tutkimuksissa ei suositella pienelle lapselle asumismuodoksi vuoroasumista. Lapsi ei ole vielä kehittynyt niin paljon, että pystyisi pitämään turvallisuuden tunnetta yllä vanhemman poissa ollessa. (Sinkkonen 2012: 180; McIntosh ym. 2010.)

Aineistosta nousi useaan kertaan esiin, ettei lakiuudistuksilla ole ollut selvää vaikutusta haastateltavien ja heidän perheidensä elämään. Haastateltavista osa oli jo ehdottanut vuoroasumista lapsen asumismuodoksi, osa jopa monta kertaa, mutta toinen vanhempi ei ollut vuoroasumiseen suostunut. Osa etävanhemmista oli alkanut lain tullessa voimaan pohtimaan ja selvittämään vuoroasumisvaihtoehtoa. Usealla haastateltavalla oli kuitenkin vielä oikeudenkäynnit kesken, joka voi vaikuttaa siihen, että vanhemmat eivät vielä näe elämässään lain uudistusten vaikutuksia. Lapsenhuoltolain uudistuksen tavoitteena on toteuttaa lapsen etua paremmin lapsen huolto ja tapaamisoikeus asioissa. Tavoitteita ovat myös lapsen osallisuuden vahvistaminen sekä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden oikeuskäsittelyn tehostuminen. Lakimuutosten yksi päämäärä on myös uudistaa laki ajankohtaiseksi tähän päivään. (Lapsenhuoltolain uudistamistyöryhmä 2017: 28.) Lapsen etu tulee nähdä ennen vanhemman etua. Lapsen etuun kuuluu myös tapaamisoikeus lapselle läheisiin ihmisiin. Tätä korostetaan myös laissa. Tarkoituksena kieltää manipulointi ja sopimaton vaikuttaminen lapseen. Näin pyritään saamaan vanhempien tietoisuuteen, tapaamisten estämisen haittavaikutukset lapsen elämälle. (Lakivaliokunta 2018.) Vanhempien tulee välttää kaikkea, joka voi vaikeuttaa lapsen ja toisen vanhemman välejä (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190 § 2).

Moni haastateltavista etävanhemmista uskoi siihen, että varhaiskasvatuksen kasvattajat tai ainakin varhaiskasvatuksen johtajat tuntisivat lakiuudistukset, vaikka varhaiskasvatuksen kasvattajat eivät olleet oma-aloitteisesti käyneet lakiuudistuksia läpi heidän kanssaan. Aineistosta kuitenkin havaittiin myös, ettei kaikki haastateltavista etävanhemmista uskoneet varhaiskasvatuksen työntekijöiden tuntevan lakiuudistuksia. Eräs haastateltava jopa sanoi kertoneensa itse varhaiskasvattajalle lain uudistuksista. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietämättömyys ajankohtaisesta lapsen huollon ja tapaamisoikeuden laista todetaan ongelmaksi varhaiskasvatuksessa. Tämä esimerkiksi voi tuoda haasteita vanhempien tiedonsaantiin varhaiskasvatuksen ajankohtaisista tapahtumista esimerkiksi vanhempien tiedottamisessa retkistä sekä juhlapäivistä. (Mäkijärvi 2014: 49.) Varhaiskasvattajan on tärkeä huomata ja arvioida tuen tarve lapselle tai lapsen ja vanhemman väliselle vuorovaikutukselle sen ollessa tarpeen. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden on keskusteltava vuorovaikutuksessa lapsen vanhemman kanssa mistä apu olisi hyvä hakea tarpeen ilmaantuessa. (Kanninen & Sigfrids 2012: 133–134.) Perheellä ja sen jäsenillä on oikeus suojeluun ja avun saantiin, hoitaakseen velvollisuutensa yhteiskunnassa (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60).

Haastattelemani varhaiskasvatuksen kasvattajan näkökulma on, ettei varhaiskasvattajilla ole välttämättä tietoa kyseisistä lakiuudistuksista. Hän kuitenkin kertoi tehneensä enimmäkseen määräaikaista työsuhteita, joten hänen tiedoissaan voi olla puutteita. Hän myös totesi, että johtajien ja työntekijöiden suuri vaihtuvuus voi aiheuttaa tiedon katkeamisen. Tämä taas saattaa vaikuttaa siihen, että vaikka tietoa olisi, ei se välttämättä siirry eteenpäin.

Johtopäätöksiä ei voida kuitenkaan yleistää kaikkien etävanhempien mielipiteiksi, Elatusvelvollisten liiton jäsenten mielipiteiksi eikä kuvaamaan jokaisen varhaiskasvatuksen kasvattajan lakituntemusta. Laadullisessa tutkimuksessa tuloksia ei pystytä yleistämään aineiston pienen otannan vuoksi (Alasuutari 2011: 87–88). Kyseisessä opinnäytetyössä haastatteluihin osallistui vain kuusi etävanhempaa sekä yksi varhaiskasvatuksen kasvattaja. Kaikki haastateltavat olivat Elatusvelvollisten liiton jäseniä. Kyseiset johtopäätökset ovat heidän näkökulmiaan ja mielipiteitään.

9 Lopuksi

Opinnäytetyössä selvitettiin Elatusvelvollisten liitolle eronneiden vanhempien näkemyksiä ja mielipiteitä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden lain uudistuksista sekä näkemyksiä, kuinka varhaiskasvatuksen kasvattajat tuntevat lakiuudistukset. Tavoitteena oli selvittää kuinka haastateltavat kokevat varhaiskasvatuksen henkilökunnan tuntevan lakiuudistukset, kuinka lakiuudistukset ovat vaikuttaneet etävanhempien perheiden elämään sekä edesauttavatko lakiuudistukset lapsen etuja haastateltavien mielestä ja millä tavalla. Opinnäytetyön tarkoituksena on herättää tietoisuutta lakiuudistusten merkityksestä varhaiskasvatuksessa sekä välittää Elatusvelvollisten liitolle tietoa etävanhempien näkemyksistä lakiuudistuksia kohtaan.

Tavoitteet saavutettiin tutkimuksen avulla hyvin, sillä haastatteluihin saatiin eronneita vanhempia, jotka kertoivat näkemyksiään lain uudistuksista ja niiden merkityksistä omaan elämäänsä. Haastattelin tutkimuksessani kuutta etävanhempaa sekä yhtä varhaiskasvatuksen kasvattajaa. Etävanhemmat myös kertoivat kuinka heidän mielestään varhaiskasvatuksen kasvattajat tuntevat lain uudistukset sekä kokevatko he lakiuudistusten edesauttavan lapsen etua. Elatusvelvollisten liitolle saatiin opinnäytetyön avulla tietoa eronneiden vanhempien näkemyksistä koskien lapsen huollon ja tapaamisoikeuden lain uudistuksia. Opinnäytetyön avulla voitiin herättää tietoisuutta varhaiskasvatuk-

sen työntekijöiden lakiuudistusten tuntemisen tasosta sekä tuotiin esiin, miksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan olisi hyvä olla tietoinen lakiuudistuksista. Tarkoitus opinnäytetyölle saavutettiin, sillä opinnäytetyössä kerrottiin teoriaan peilaten varhaiskasvatuksen merkityksestä eronneiden perheiden lasten sekä vanhempien elämään, sekä lain merkityksestä varhaiskasvatuksen kentällä. Tutkimuksessa tuotiin myös haastatellun varhaiskasvatuksen kasvattajan mielipiteitä esille varhaiskasvatuksen työntekijöiden tietoisuudesta lakiuudistuksia kohtaan sekä hänen omia näkökulmiaan aiheista.

Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää ja aineisto kerättiin puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden avulla. Käytin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, koska siinä syvennyttään vähäisempään määrään tutkimuskohteita ja tavoitellaan niiden kattavaa analysointia (Eskola & Suoranta 2000: 18), ja koska tutkimuskohteenä olivat haastateltavien näkemykset. Puolistrukturoitu teemahaastattelu taas oli sopeva haastattelumenetelmäksi, sillä se antaa haastattelulle tietyt raamit, mutta ei valmiiksi määriteltyjä kysymyksiä tai niiden järjestystä (Hirsjärvi ym. 2009: 208). Opinnäytetyön teorian pohjaksi rakentui laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, varhaiskasvatuksen teoriaa sekä pedagogista näkökulmaa. Opinnäytetyölle valittiin kyseiset teoriat pohjaksi, jotta saatiin tutkimukselle laadukas ja teoriapainotteinen kehys. Laadullisessa tutkimuksessa teoriaa sovelletaan tutkimusta tehdessä. Teoria tuo tutkimukseen lisää ulottuvuutta ja on apuna tutkimuksen teossa. (Eskola & Suoranta 2000: 83.)

Elatusvelvollisten liitto voi käyttää tuloksia hyödyksi liiton tarjoamassa neuvonnassa ja tiedottamisessa. Tulosten avulla Elatusvelvollisten liitto toivoo saavansa lisätietoa etävanhempien tilanteesta lakiuudistusten jälkeen, jolloin Elatusvelvollisten liitto pystyisi puuttumaan mahdollisiin epäkohtiin mahdollisimman hyvin. Liitto tekee lakiehdotuksia lasten ja erityisesti etävanhempien asioiden parantamiseksi. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös liiton julkaisemissa oppaissa. Elatusvelvollisten liitto toivoo saavansa jäsenlehteensä artikkelin tutkimuksen tuloksista.

9.1 Tutkimuksesta noussutta

Etävanhempien haastatteluista nousi esiin, että osan mielestä laki on liian äitipainotteinen, ja he halusivat tuoda esiin viestin, että heidän oikeuksiaan isinä ei ole riittävästi huomioitu. Isien monipuoliset kokemukset erotilanteissa tulivat esiin haastatteluissa tärkeänä näkökulmana, jota en ollut etsinyt. Tämä aiheutti pohdintaa siitä, mitä ovat isien

oikeudet ja kuinka heitä tulisi tukea erotilanteissa. Lapsen kannalta on tärkeää, että hän saa olla molempiin vanhempiinsa yhteydessä. Suurin osa etävanhemmista puhui itseltään isänä, ja siten toivat isän näkökulmasta kokemuksia sekä näkemyksiä lakiuudistuksista. Osa isistä kertoi esimerkiksi, ettei ole saanut viettää yhtäkään isäinpäivää tai pääsyt näkemään päiväkodin joulujuhlassa omaa lastaan. Lapselle tämä voi olla rankka paikka, sillä lapset usein toivovat molempien vanhempiensa olevan esimerkiksi erilaisissa esityksissä paikalla kannustamassa ja taputtamassa (Mäkijärvi 2014: 50). Myös Kiiski (2012) kertoo tutkimuksensa johtopäätöksissä, että lapsen etävanhempi usein kokee etäännyvänsä lapsestaan eron jälkeen. Lähivanhempi taas saattaa kokea eron jälkeen lapsen hoidolliset tehtävät todella raskaiksi. Kiiski (2012) toteaa, että eroperheiden tulisi tavoitella sopimuksia, jotka antavat myös etävanhemmalle vastuuta lapsesta. (Kiiski 2012: 181.) Opinnäytetyön alkuvaiheella tein päätöksen kutsua haastateltavia etävanhempina. Käytän etävanhempi-käsitettä, koska se ei yksilöi onko haastateltava äiti, isä, mies vai nainen, eikä se tuota ennakko-oletuksia.

Etävanhempien haastatteluissa nousi lapsen eduista keskustellessa usein vanhemmankin etu esiin. Tämä aiheutti pohdintaa siitä, kokevatko jotkut vanhemmat lapsen edun olevan yhtä kuin vanhemman etu. Osa etävanhemmista näki lapsen etuna lain uudistuksissa vuoroasumisen. Mielenkiintoinen huomio oli, että useissa tutkimuksissa ei suositeltu vuoroasumista alle 3-vuotiaalle lapselle. Osan etävanhemmista lapset olivat jo yli 3-vuotiaita, mutta osa nuorempia. Vuoroasumisen vahvistaminen laissa voi parhaimmillaan tukea lapsen vuorovaikutusta ja suhteen jatkumista molempiin vanhempiin, sekä voi näin tukea lapsen kasvua ja hyvinvointia. Vuoroasuminen saattaa myös syventää isien asemaa lasten elämässä. Kuitenkin alle 3-vuotiaille lapsille ei suositella vuoroasumismuotoa, sillä pieni lapsi tarvitsee vielä toistuvaa hoitoa samalta henkilöltä. (Lakivaliokunta 2018.)

Koen vuoroasumisen olevan hyvä vaihtoehto eronneille perheille, sillä lapsi saa pitää yhteyden molempiin vanhempiin helposti ja aktiivisesti. Ennen opinnäytetyön tekoa ajattelin vuoroasumisen olevan myös pienelle lapselle sopiva vaihtoehto. Kuitenkin teoriaa etsiessäni törmäsin myös moneen tutkimukseen, joka ei suosittele vuoroasumista alle 3-vuotiaille lapsille. Mielestäni paras vaihtoehto olisi alle 3-vuotiaan lapselle päästä kuitenkin säilyttämään riittävän yhteyden etävanhempaan jollain tavalla, esimerkiksi tapaamalla häntä muutama tunti kerrallaan. Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden lakiuudistuksissa otetaan entistä paremmin esiin, että vanhemman tulee edesauttaa lapsen läheisiä ihmissuhteita sekä toiseen vanhempaan, että muihin läheisiin. Tällöin myös muutaman

tunnin vierailut ovat tärkeitä lapselle. Mikäli lähivanhempi itse ei halua vieraila toisen lapsen vanhemman luona, voisi lapsen tuoda etävanhemman luokse joku muu läheinen. Lapsen edun toteutumiseksi olisi tärkeää turvata vanhemman ja lapsen yhteydenpito. Lapsen ollessa vanhempi esimerkiksi täytettyään neljä tai viisi vuotta, voidaan jo harkita vuoroasumista, mikäli lapsen vanhemmat asuvat lähellä toisiaan.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan laajempi otanta olisi tuottanut parempaa tietoa varhaiskasvatuksen henkilökunnan lakituntemuksen tasosta, mutta se olisi laajentanut työtä ja aihepiiriä liikaa. Koin tästä huolimatta tärkeänä ottaa opinnäytetyössä huomioon varhaiskasvatuksen kasvattajan näkökulman etävanhempien lisäksi. Haastateltaviksi päätyneet olivat etävanhempia, ja tulosten käsittelemisen myötä huomasin, miten tärkeää on tuoda esiin ja kuulla juuri etävanhempien näkökulmaa aiheesta. Jos olisin haastatellut lähivanhempia, tulokset olisivat saattaneet olla hyvin erilaisia. Lähivanhempien näkökulma rajautui pois melko alkuvaiheessa työtä. Elatusvelvollisten liitto toivoi myös opinnäytetyötä eronneiden vanhempien näkökulmasta lakiuudistuksiin, joten kyseisessä tutkimuksessa pystyin hyvin punomaan etävanhemman näkökulman sekä varhaiskasvatuksen näkökulman yhteen.

9.2 Varhaiskasvatus eroperheiden tukemisessa

Eroperheet yleistyvät yhä enemmän ja uusioperheet ovat arkipäivää, ja näin ollen varhaiskasvattajien tulisi olla tietoisia uusioperheiden haasteista ja heidän arkeensa vaikuttavista lakimuutoksista. Ei voida olettaa, että koko varhaiskasvatuksen henkilökunta tuntisi lakiuudistukset hyvin, mutta olisi tärkeää, että varhaiskasvatuspaikassa olisi ainakin yksi työntekijä, jolta voisi kysyä apua myös näihin asioihin liittyen. Varhaiskasvatuksen kasvattajat saattavat olla ensimmäisiä, jotka huomaavat jonkun asian olevan pielessä perheessä. Varhaiskasvatus on siis todella tärkeällä paikalla osana lapsen arjen hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on tärkeä osata neuvoa ja ohjata vanhempia oikean avun piiriin. Joskus vanhemmat tuntevat olevansa yksin erokriisin keskellä, eivätkä välttämättä koe tietävänsä, mitä seuraavaksi tulisi tehdä. Tällöin varhaiskasvatuksen on tärkeä osata ohjata vanhempi oikeaan paikkaan, josta saada apua. Mikäli varhaiskasvatuksen henkilökunta ei osaa opastaa lakiasioissa, tulee heidän auttaa löytämään paikka, josta opastusta saadaan. Vanhemmalla saattaa olla resurssit niin lopussa, että hänellä

itsellään ei ole jaksamista etsiä apua. Tämän vuoksi yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen kanssa on todella tärkeää, jotta vanhempi uskaltaa pyytää apua.

Minusta oli mielenkiintoista huomata, että osassa Suomen kunnissa oli tarjolla varhaiskasvatuksen perhetyötä. Perhetyönohjaaja auttaa perhettä kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sekä erilaisten kriisien keskellä. Perheen pääsy varhaiskasvatuksen perhetyön piiriin vaatii kuitenkin erityisesti perheen puolelta rehellisyyttä sekä avoimuutta, jotta varhaiskasvatuksen kasvattaja osaa ohjata perheen perhetyön ohjaajalle. Vanhempi voi ottaa myös itse yhteyttä perhetyön ohjaajaan. Esimerkiksi Kempeleen kunnassa on varhaiskasvatuksen perhetyönohjaaja, ja hänen vastuullaan on myös yhteistyö varhaiskasvatuksen kasvattajien kanssa. (Varhaiskasvatus ja opetus n.d.; Lapset, nuoret ja perheet 2020.)

Varhaiskasvattajan on kuitenkin hankala tukea perhettä ja lasta, mikäli he eivät tunne perheen tilannetta. Moni vanhempi saattaa kokea vaikeana kertoa omasta tilanteestaan tai perheensä tilanteesta, koska tuntee siitä ehkä häpeää tai ei koe haluavansa jakaa asioita vieraille ihmisille. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden on kuitenkin tärkeää saada tietää, mikäli esimerkiksi huoltoon ja tapaamisoikeuteen tulee muutoksia, jotta varhaiskasvatuksessa ollaan tietoisia kenelle mitäkin tietoa saa jakaa, sekä voiko lapsi lähteä kummankin vanhemman mukaan vai vain toisen. On myös tärkeää, että varhaiskasvatuksen kasvattajat tiedostavat lapsen kokeman kriisin, jotta he pystyvät tukemaan lasta parhain mahdollisin tavoin esimerkiksi vanhempien eron keskellä. Varhaiskasvatuksen kasvattajat voivat myös havainnoida lapsen käyttäytymisessä tapahtuvia muutoksia ja informoida vanhempia niistä. Molemminpuolinen avoimuus lapsen asioista on tärkeää.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) painotetaan varhaiskasvatuksen merkitystä lapsen laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen sisältää tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudet. Laaja-alaisen osaamisen kehittymisen edesauttaa lapsen kasvamista yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Laaja-alaisen oppimisen yhtenä osana on itsestä huolehtiminen ja arjen taidot. Lapsia esimerkiksi tulee ohjeistaa tunteiden säätelyssä sekä itsesäätelyssä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018: 25–26.) Varhaiskasvatuksen kasvattajan tulee auttaa lasta säätelämään omia tunteitaan arjen haasteissa, sekä eroahdistuksessa (Kanninen & Sigfrids 2012: 115). Erotilanteessa on todella tärkeää, että lapsella on myös muita turvallisia aikuisia, joihin hän voi luottaa. Erosta selviäminen on lapselle helpompaa, mikäli hänellä on perheen ulkopuolella luotettava aikuinen, jolle jakaa tunteitaan (Mäkijärvi 2014: 43).

9.3 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisesti hyvän tutkimuksen tulee noudattaa linjaa hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Ihmisarvon kunnioittaminen on tutkimuksen lähtökohta (Hirsjärvi ym. 2009: 23, 25). Valitsin yhteiskunnallisen ja ajankohtaisen aiheen, joka oli itselleni haaste, mutta joka on merkityksellinen monelta näkökannalta. Opinnäytetyön kautta voidaan herättää tietoisuutta lakiuudistusten merkityksestä varhaiskasvatuksen kentällä sekä tulokset antavat tietoa Elatusvelvollisten liitolle eronneiden vanhempien näkemyksistä lakiuudistusten suhteen.

Vapaaehtoisuus otetaan huomioon tutkimuksen teossa antamalla tutkimukseen osallistujien itse päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Tulee selvittää, kuinka tutkimukseen osallistujien suostumus tutkimukseen hankitaan sekä millaista tietoa osallistujille annetaan ja onko osallistumisessa joitain riskejä. (Hirsjärvi ym. 2009: 25.) Opinnäytetyössäni minun ei tarvinnut tehdä erillistä suostumuslomaketta, sillä haastattelemani Elatusvelvollisten liiton jäsenet saivat ottaa itse minuun yhteyttä, mikäli halusivat mukaan tutkimukseen. Kerroin jo tiedotuskirjeessä (Liite 1.) mitä tutkimus pitää sisällään, sekä kriteereistä, joiden tulee täytyä tutkimukseen osallistuvilla. Haastattelun alussa haastateltaville kerrottiin heillä olevan oikeus keskeyttää haastattelu missä kohtaa tahansa, tai olla vastaamatta kysymyksiin, mikäli siltä tuntuu. Haastateltaville korostettiin myös heillä olevan mahdollisuus aina kysyä, mikäli jotain kysyttävää ilmaantuu.

Haastateltaville ei nähdäkseni aiheudu riskejä tutkimuksesta, sillä haastateltavien anonyymiteetti säilyy eli heitä ei voi tunnistaa nimistä tai muistakaan tunnistetiedoista. Käsitelin haastattelutuloksia luottamuksellisesti, eli esimerkiksi haastateltavien erotilanteiden yksityiskohtia ei mainita, ja opinnäytetyössä haastateltaville annettiin merkinnät H1-H6 ja VAKA. Äänitetyt haastattelut poistettiin puhelimesta heti litteroinnin jälkeen. Yksittäistä haastateltavaa ei pystytä tunnistamaan valmiista opinnäytetyöstä, sillä haastateltavan nimeä, ikää, asuinpaikkaa tai muita tunnistetietoja ei kerrota. Lapsen iän toivoin saavani tietää, jotta haastatteluihin saatiin varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempia, mutta tarkasti niitä ei kerrota valmiissa opinnäytetyössä.

Käytin opinnäytetyössäni suurimmaksi osaksi puhelinhaastattelua. Varmistin aina ennen varsinaista haastattelua puhelinten sekä haastatteluhuoneen toimivuuden. Tarkistin, kuinka hyvin puhelin pystyy nauhoittamaan puhetta, kuinka nauhoituksesta saa selvää, kuinka pitkään puhelimeen voidaan nauhoittaa puhetta sekä missä huoneessa minun on

paras olla haastattelemassa ilman häiriötekijöitä. Tämä myös parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Puhelinhaastatteluissa on haasteena se, että haastattelupaikan tulee olla hiljainen haastattelijan puolelta, mutta myös haastateltavan puolelta. Mikäli haastateltava on paikassa, jossa on häiriötekijöitä tai huoneessa esimerkiksi kaiku, voivat ne vaikuttaa puheen selkeyteen sekä haastateltavan materiaalin läpikäyntiin litterointivaiheessa. Yksi haastateltava toivoi saavansa haastattelukysymykset sähköpostin välityksellä. Käytin kysymysten lähettämiseen koulun sähköpostiosoitetta. Sähköpostikysely ei ole kaikista tietoturvallisin vaihtoehto, mutta kysymyksissäni ei kuitenkaan kysytty haastateltavan henkilötietoja tai muitakaan tunnistetietoja.

Pyrin opinnäytetyössäni tarkkuuteen, huolellisuuteen sekä rehellisyyteen alusta loppuun. Haastateltavien anonymiteetti säilyy loppuun saakka, sekä opinnäytetyö lähetetään jokaiselle haastateltavalle sen valmistuessa. Käytän paljon sitaatteja, jotka tuovat erityisellä tavalla haastateltavien ääntä kuuluviin. Opinnäytetyö lähetettiin useaan otteeseen Elatusvelvollisten liiton järjestösihteerin luettavaksi ja tarkistettavaksi ennen julkaisemista. Tämä myös tuo tutkimukseen luotettavuutta. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös toisten tutkimusten tekijöiden huolellinen huomioon ottaminen ja arvon antaminen omassa tutkimuksessa ja tuloksia julkaistaessa (Tuomi & Sarajärvi 2009: 132). Opinnäytetyössä huomioin tarkkuutta muun muassa tuloksia kirjoittaessa, lähdeviitteissä sekä lähdeluettelossa parhaani mukaan. Aineisto poistetaan opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta parantaa tutkijan mahdollisimman tarkka kuvailu tutkimuksen toteutuksesta. Haastattelututkimuksessa esimerkiksi haastattelupaikan kuvaus, haastatteluun käytettävä aika sekä haastattelutilanteen häiriötekijöiden kertominen parantavat tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009: 232.) Opinnäytetyön luotettavuutta kuvaavat edellä mainitut asiat.

Haastatteluja tehdessäni huomasin, että olisin voinut perehtyä lakiuudistuksiin vielä syvemmin, jolloin olisin pystynyt kysymään vielä lisää tarkentavia kysymyksiä haastateltavilta. Opinnäytetyöni kannalta olisi ollut myös hedelmällistä kysyä vanhemmilta ja varhaiskasvatuksen työntekijöiltä, kuinka varhaiskasvatuksessa on tuettu eroperheitä ja millä tavalla etävanhemmat toivoisivat saavan tukea varhaiskasvattajilta.

9.4 Jatkotutkimusaiheita ja kehittämisenäkökulmat

Opinnäytetyössäni olen haastatellut etävanhempia ja varhaiskasvatuksen kasvattajaa. Uskon, että samasta aiheesta voisi saada hyvin erilaisia tutkimustuloksia, mikäli haastattelisi lähivanhempia, varhaiskasvatuksen opettajia tai jopa varhaiskasvatuksen johtajia. Näin ollen varhaiskasvatuksen tietämyksen taso lakiuudistuksista ja lakiuudistusten merkitys perheiden elämään voisi tulla esiin uudessa valossa. Lakiuudistusten merkityksiä olisi myös mielenkiintoista tarkastella uudelleen muutaman vuoden päästä, kun lakiuudistukset ovat olleet kauemmin voimassa. Mielenkiintoni heräsi myös isien oikeuksiin haastatellessani etävanhempia, jotka kokivat olevansa isiä. Kyseisistä aiheista tarvitaan lisätietoa ja niistä olisi mielenkiintoista tehdä lisätutkimusta.

Kiinnostuin myös varhaiskasvatuksen ja perheiden välisestä yhteistyöstä. Olisi mielenkiintoista selvittää etävanhempien kokemuksia siitä, kuinka varhaiskasvatus on tukenut heitä eron keskellä sekä kuinka he itse haluaisivat saada tukea. Varhaiskasvatuslain uudistusten myötä varhaiskasvatuksen tehtävänimikkeet muuttuvat ja varhaiskasvatuksen sosionomin tulee käyttää sosionomin osaamista myös varhaiskasvatuksen kentällä enemmän. Tehtäväalueita varhaiskasvatuksen sosionomeille on havaita ja arvioida hyvinvoinnin riskitekijät, jotka koskevat lasta sekä hänen perhettään. Varhaiskasvatuksen sosionomin tulee myös tukea perheiden hyvinvointia löytämällä oikeita tukimuotoja. Heidän tulee hyödyntää varhaiskasvatuksen kentällä perhetyön sekä lastensuojelun osaamista. (Varhaiskasvatuksen sosionomi n.d.) Tämä myös saattaa edesauttaa varhaiskasvatuksessa lakitietoisuuden kasvamista ja perheiden tukemista erotilanteissa.

Varhaiskasvatuksen sosionomin varsinaisen työnkuvan tulee määrittämään työnantaja, mutta heillä voi olla tulevaisuudessa hyvä mahdollisuus käyttää opinnoistaan saatuja tietoja ja taitoja esimerkiksi eroperheiden tukemisessa. Vaikka varhaiskasvatustyössä ei olisi lakituntemusta riittävästi, osaa luultavasti varhaiskasvatuksen sosionomi ohjata perheen oikean avun piiriin. Minusta olisikin tärkeää, että työnantajat varhaiskasvatuksessa myös huomioisivat varhaiskasvatuksen sosionomien laajan tieto-/taitoperustan perheen auttamisessa ja ohjaamisessa oikean tuen ja avun piiriin. Tällöin saataisiin varhaiskasvatuksesta perheille linkki avopalveluiden ja varhaisen tuen piiriin.

Varhaiskasvatuksen kentällä ja yksiköissä olisi tärkeää tiedottaa ajankohtaisista lakiuudistuksista, ja tässä on tutkimustulosten pohjalta nähdäkseni kehittämistä. Eroperheet ovat nykyään arkipäivää, joten varhaiskasvatuksen tulee olla tietoinen myös tavoista,

joilla auttaa perhettä ja lasta eron keskellä. Tämä vaatii myös tutustumista lakeihin, jotka voivat olla ajankohtaisia perheen tilanteeseen. Tämä edellyttää myös perheeltä avoimuutta omasta tilanteestaan. Kehittämisehdotuksena eroperheiden tukemiseksi olisi järjestää varhaiskasvatusyksiköiden henkilökunnalle lisäperehdytystä eroperheiden tukemisesta sekä heidän tilanteitaan koskevista laeista ja niiden uudistuksista. Varhaiskasvatusyksiköihin olisi hyvä saada perehdytyskansio eroperheiden tukemisesta varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, josta voisi myös löytyä oikeat yhteystiedot, joiden kautta saisi lisätietoa ajankohtaisista erotilanteita koskevista laeista. Kyseisessä perehdytyskansiossa olisi hyvä olla myös konkreettisia paikkoja, joihin varhaiskasvatuksen henkilökunta voisi ohjata perheen ottamaan yhteyttä lisääntyneen eroperheen tuen tarpeen ilmentyessä, ja mikäli varhaiskasvattaja kokee oman asiantuntijuutensa epävarmaksi, tai resurssinsa rajalliseksi eroperheiden tukemisessa.

Perheiden tukemiseen ja auttamiseen voidaan saada hyviä vinkkejä myös suoraan vanhemmilta itseltään, sillä he ovat oman perheensä asioiden asiantuntijoita. Varhaiskasvatuksessa tulisikin panostaa entistä enemmän vanhempien osallisuuteen varhaiskasvatuksen kiireisen arjen keskellä. Vanhemmille voitaisiin antaa esimerkiksi kotiin kirje tai lähettää sähköisesti lomake, jossa kysyttäisiin vanhemmilta seuraavaan vanhempainiltaan tai tiedotusiltaan aiheita, joista vanhemmat haluaisivat saada lisää tietoa tai joita pohtia yhdessä. Vanhemmat tulisivat näin kuulluiksi ja he pystyisivät määrittellä mistä haluaisivat saada lisätietoa. Vanhempainiltaan voitaisiin etsiä myös ammattilainen luennoimaan asioista. Näin varhaiskasvattajatkin saattaisivat oppia uutta tietoa aiheista.

Lähteet

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. Uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Alatalo, Annu-Maaria 2015. Millaista tukea päiväkotiki voi tarjota vanhemmuuteen, vanhempien arvioita ja odotuksia. Kasvatustieteen pro-gradu -tutkielma. Oulu: Oulun Yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Varhaiskasvatuksen koulutus. Saatavana osoitteessa: < <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201512082259.pdf> >. Luettu 28.10.2020.

Bergström, Malin & Fransson, Emma & Modin, Bitte & Berlin, Marie & Gustafsson, Per A & Hjern, Anders 2015. Fifty moves a year: is there an association between joint physical custody and psychosomatic problems in children? Journal of Epidemiol Community Health; 69. 769–774. Saatavana osoitteessa: < <https://jech.bmj.com/content/jech/69/8/769.full.pdf> >. Luettu 22.07.2020.

Elatusvelvollisten Liitto ry 2019. Lapsen vuoroasumisen tulisi olla lähtökohtana eron jälkeen. Elatusvelvollisten Liitto ry:n Julkilausuma. Uusperheellinen Elatusvelvollinen 3/2019. 9. Helsinki.

Elatusvelvollisten Liitto ry 2020. Elatusvelvollisten Liiton tavoitteena. Saatavana osoitteessa: < <https://www.elatusvelvolliset.fi/> >. Luettu 9.3.2020.

Eron jälkeen sovittavat asiat n.d. Velvollisuus ilmoittaa muutosta. Apuaeroon.fi. Saatavana osoitteessa: < https://apuaeroon.fi/tietoa_erosta/velvollisuus-ilmoittaa-muutosta/ >. Luettu 02.09.2020.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. Painos. Tampere: Vastapaino.

Forma, Tiia-Leena 2020. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien lakimuutosten vaikutukset asian käsittelyyn Satakunnan käräjäoikeudessa. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Saatavana osoitteessa: < https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/339691/Forma_Tiia-Leena.pdf?sequence=2&isAllowed=y >. Luettu 07.11.2020.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15 uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kalland, Mirjam 2012. Päivähoito kiintymyssuhdeteorian valossa. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.): Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 147–171.

Kanninen, Katri & Sigfrids, Arja 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoitoin diskursiivisilla näyttämöillä. Akateeminen väitöskirja. Saatavana osoitteessa: < <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66856/978-951-44-8708-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y> >. Luettu 20.09.2020.

Kiiski, Jouko 2012. Avioeron synnyttämät haasteet ja ongelmat. Teoksessa Kääriäinen, Aino & Hämäläinen Juha & Pölkki, Pirjo (eds.): Challenges of divorce, interventions and children Eron haasteet, väliintulot ja lapset. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 39. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 157–186.

Laitila, Jenni 2019. Lapsen huolto ja tapaamisoikeuden lakiuudistus. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Saatavana osoitteessa: < <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160980/Lapsen%20huolto%20ja%20tapaamisoikeuden%20lakiuudistus.pdf?sequence=2&isAllowed=y> >. Luettu 07.11.2020.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta 2019/190. Annettu Helsingissä 8.2.2019. Saatavilla < <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190> >. Luettu 17.02.2020.

Lakivaliokunta 2018. Valiokunnan mietintö LaVM 12/2018 vp 2019 – HE 88/2018 vp. Eduskunta. Helsinki. Saatavana osoitteessa: < https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/LaVM_12+2018.aspx >. Luettu 27.10.2020.

Lapsenhuoltolain uudistamistyöryhmä 2017. Lapsenhuoltolain uudistaminen. Työryhmän mietintö. Oikeusministeriön julkaisu 47/2017. Saatavilla osoitteessa: < http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80751/OMML_47_2017_Lapsenhuolto.pdf >. Luettu 18.2.2020.

Lapset, nuoret ja perheet 2020. Perhetyö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kasvun kumppanit. Päivitetty 4.6.2020. Saatavana osoitteessa: < <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo> >. Luettu 30.10.2020.

Lapsiperheet 2020. Ero perheessä. Kansaneläkelaitos. Muokattu 18.05.2020. Päivitetty 17.12.2015. Saatavana osoitteessa: < <https://www.kela.fi/ero-perheessa> >. Luettu 29.10.2020.

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu 13.4.2007. Saatavilla osoitteessa: < <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> >. Luettu 26.2.2020.

Lastensuojelun käsikirja 2019. Lapsenhuoltolakiin uudistuksia joulukuun alusta lukien. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla osoitteessa: < <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/-/lapsenhuoltolakiin-uudistuksia-joulukuun-alusta-lukien> >. Luettu 18.2.2020.

Linnavuori, Hannariikka 2007. Lasten kokemuksia vuoroasumisesta. Väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Saatavana osoitteessa: < <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13389/9789513929404.pdf?sequence=1&isAllowed=y> >. Luettu 07.11.2020

McIntosh, Jennifer & Smyth, Bruce & Kelaher, Margaret & Wells, Yvonne & Long, Caroline 2010. Post-separation parenting arrangements and developmental outcomes for infants and children. Collected reports. Report to the Australian Government Attorney-General's Department. 7–9. Saatavana osoitteessa: < <https://clallamcountybar.com/wp-content/uploads/2012/03/McIntosh-Post-separation-parenting-arrangements-and-developmental-outcomes-for-infants-and-children-Collected-Reports-2.pdf> >. Luettu 31.07.2020.

Metsämuuronen, Jari 2006. Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Teoksessa Metsämuuronen, Jari (toim.): Laadullisen tutkimuksen käsikirja. 1. laitos, 1. painos. Helsinki: International Methelp KY. 121–130.

Mikkola, Tuulikki 2012. Kansainvälinen lapsioikeus. 1. Painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Mäkijärvi, Leena 2014. Kahden kodin lapset. Miten tuen lasta vanhempien erossa. Jyväskylä: Docendo Oy.

Nikander, Pirjo 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 432–445.

Oksanen, Janica 2020. Lapsen kuuleminen ja osallistuminen oikeudenkäyntiin ennen ja jälkeen lakiuudistuksen. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma.

Pesonen, Elina 2019. Lapsenhuoltolain uudistus. Opinnäytetyö. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Liiketalouden tutkinto-ohjelma.

Peuralahti, Elina 2012. Lapsen tapaamisoikeus ja sen toteuttamisen ongelmakohtia. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Pietilä, Ilkka 2010. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino. 212–241.

Pojjula, Soili 2016. Lapsi ja kriisi. Selviytymisen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: Kirjapaja.

Pruuki, Heli & Sinkkonen, Jari 2017. Lapsi ja ero eväitä eteenpäin. Helsinki: Kirjapaja.

Punamäki, Raija-Leena 2012. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.): Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 95–114.

Rissanen, Antti 2016. Perhemuodon yhteysnuorten hyvinvointiin ja riskikäyttäytymiseen. Erityistarkastelussa vuoroasuminen. Yhteiskuntapolitiikka 81 (3). 247–258. Saatavana osoitteessa: < https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130700/YP1603_Rissanen.pdf?sequence=4&isAllowed=y >. Luettu 22.07.2020.

Salo, Sirpa 2011. Parisuhde ongelmat ja lasten psyykinen hyvinvointi: kaksi tutkimusnäkökulmaa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylä studies in education, psychology and social research. Saatavana osoitteessa: < <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/36861/9789513944476.pdf?sequence=1> >. Luettu 5.3.2020.

Sinkkonen, Jari 2012. Kiintymyssuhteenäkökulma vanhempien avo- tai avioeroon. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.): Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 173–182.

Sivosuo, Karoliina & Ristola, Katariina 2019. Lapsenhuoltolain uudistus sekä uudistuksen vaikutus viranomaisiin. Opinnäytetyö. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Saatavana osoitteessa: < https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/332975/Ristola_Katariina.pdf?sequence=2&isAllowed=y >. Luettu 06.11.2020.

Tietoa erosta n.d. Lapsi ja ero. Apuaeroon.fi. Saatavana osoitteessa: < https://apuaeroon.fi/tietoa_erosta/valvotut-ja-tuetut-tapaamiset-seka-valvotut-vaihdot/ >. Luettu 02.09.2020.

Tietoa lapsiperheen elämästä 2019. Kasvatuskumppanuus päiväkodin kanssa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Saatavana osoitteessa: < <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/paivakoti-ikaisen-lapsen-kaverisuhteet/kasvatuskumppanuus-paivakodin-kanssa/> >. Luettu 29.08.2020.

Tietoa vanhemmille 2020. Lapset ja ero. Väestöliitto. Saatavilla osoitteessa: < https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemat/lapset_ja_ero/ >. Luettu 17.2.2020.

Tietosuojalaki 2018/1050. Annettu Helsingissä 5.12.2018. Saatavana osoitteessa. < <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181050> >. Luettu 06.11.2020.

Toivanen, Johanna 2019. Lapsenhuoltolaki uudistui: vaihtoehtoja sopimiseen, lapsen osallisuus paranee vanhempien erotilanteessa. Tampereen kaupunki. Saatavana osoitteessa: < https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2019/12/02122019_3.html >. Luettu 24.04.2020.

Tukea perheen huoliin ja kriiseihin 2018. Vanhemmuus jatkuu eron jälkeenkin. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Saatavana osoitteessa: < <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempien-ero/vanhemmuus-jatkuu-eron-jalkeenkin/> >. Luettu 19.2.2020.

Tukea perheen huoliin ja kriiseihin 2019. Vanhempien ero ja lapsen tunteet. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Saatavilla osoitteessa: < <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempien-ero/vanhempien-ero-ja-lapsen-tunteet/> >. Luettu 19.2.2020.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. 11 uudistettu painos. Tammi 2009.

Varhaiskasvatuksen sosionomi n.d. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva. Talentia. Saatavana osoitteessa: < <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/> >. Luettu 26.10.2020.

Varhaiskasvatuslain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta n.d. HE 40/2018. Talentia. Saatavana osoitteessa: < <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuslain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/> >. Luettu 26.10.2020.

Varhaiskasvatus ja opetus n.d. Varhaiskasvatuksen perhetyö. Kempeleen kunta. Saatavana osoitteessa: < <https://www.kempele.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-perhetyo.html> >. Luettu 30.10.2020.

Varhaiskasvatuslaki 2018/540. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavana osoitteessa: < <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540> >. Luettu 29.04.2020.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Helsinki. Saatavana osoitteessa: < https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf >. Luettu 21.04.2020.

Wadsby, Marie & Priebe, Gisela & Svedin, Carl Göran 2014. Adolescents with Alternating Residence after Parental Divorce: A Comparison with Adolescents Living with Both Parents or with a Single Parent. Journal of Child Custody 11:3, 202–215. Saatavana < <https://doi.org/10.1080/15379418.2014.943448> >. Luettu 22.07.2020.

Wessman, Canelia 2020. Kuntatyöntäjä 5/2020. Uusi tehtävä päiväkodeissa. Saatavana osoitteessa: < <https://www.kuntatyöntajalehti.fi/2020/5/Uusi-tehtava-paivako-deissa> >. Luettu 26.10.2020.

Yleinen tietosuoja-asetus 2020. Sinun Eurooppasi. Euroopan Unioni. Verkkodokumentti: < https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index_fi.htm >. Luettu 20.09.2020.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991/60. Saatavana osoitteessa: < https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2 >. Luettu 18.2.2020.

Tiedotuskirje

Hei. Olen viimeistä vuotta opiskeleva sosionomiopiskelija varhaiskasvatuspolulta Metropolia Ammattikorkeakoulusta. Kirjoitan opinnäytetyötäni lapsenhuoltolain viimeisimmistä uudistuksista. Selvitän opinnäytetyössäni, kuinka uudistukset vaikuttavat perheen arkeen sekä kuinka varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat näkevät varhaiskasvatuksen henkilökunnan tiedostavan kyseiset lakiuudistukset. Elatusvelvolliset liitto ry on yhteistyökumppanini, ja he suostuivat ystävällisesti lähettämään yhteydenottopyyntöni jäsenilleen eli teille.

Olen tällä hetkellä opinnäytetyössäni kohdassa, jossa tarvitsisin noin viisi vapaaehtoista haastatteluun. Olisitko sinä innostunut osallistumaan haastattelututkimukseen?

1. Haastateltavilla tulee olla varhaiskasvatusikäinen lapsi (0–6-vuotias), joka käy varhaiskasvatuksessa (päiväkoti, perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatustoiminta)
2. Haastateltavan tulee olla eronnut lapsensa toisesta vanhemmasta

Haastattelu tullaan toteuttamaan yksilöhaastatteluna etänä, joko puhelimitse tai sähköpostitse lähetetyn kyselylomakkeen avulla. Haastateltavien on mahdollisuus vaikuttaa haastattelun ajankohtaan ja toteutustapaan. Opinnäytetyössäni en mainitse haastateltavien nimiä enkä muita tunnistetietoja.

Mikäli koet voivasi auttaa minua opinnäytetyössäni vastaamalla muutama kysymykseen, ota minuun yhteyttä sähköpostilla 30.06.2020 mennessä.

Uudistuksen keskeisimpiä kohtia ovat: vuoroasuminen, tapaamissopimukset lapsen muiden läheisten kanssa, lapsen osallisuuden vahvistaminen sekä oikeudenkäyntien nopeuttaminen.

Lapsenhuoltolaki löytyy kokonaisuudessa osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190190>.

Olen todella kiitollinen kaikille, jotka pystyvät auttamaan!

Ihanaa kesän jatkoa kaikille!

Ystävällisin terveisin ja yhteydenottoanne odottaen: Anniina Pyykönen

Haastattelukysymykset

Aloituskysymys: Oletteko tutustuneet lakiin ja tiedätkö mitä se pitää sisällään?

Lain vaikutukset perheen elämään:

1. Minkä ikäinen lapsesi oli, kun haitte avioeroa? Minkä ikäinen lapsesi on nyt?

2. Käykö lapsesi (voit valita useamman kuin yhden)

a) Päiväkodissa

b) Perhepäivähoidossa

c) Leikkipuistossa

d) Jossain muussa varhaiskasvatustoiminnassa. Missä?

3. Kuinka uusi lapsenhuoltolaki vaikuttaa lapsesi varhaiskasvatukseen?

4. Mitä vaikutuksia uudistettu lapsenhuoltolaki on tuonut perheenne elämään?

5. Mitä vaikutuksia uudistettu lapsenhuoltolaki on tuonut lapsenne elämään?

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan lakituntemus:

6. Kuinka tietoinen varhaiskasvatusyksikkö on ollut lapsenhuoltolain muutoksista?

7. Millä tavoin varhaiskasvatusyksikkö on käynyt uudistetun lapsenhuoltolain asioita läpi kanssanne?

Lapsen etu:

8. Millä tavoin lapsenhuoltolaki edesauttaa lapsen edun toteutumista?